

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Bydgoszcz, dnia 8 stycznia 2026 r.

Poz. 173

UCHWAŁA NR XIV/159/2025 RADY GMINY OSIĘCINY

z dnia 16 grudnia 2025 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Osiećiny na lata 2025-2028

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153), oraz art. 87 ust. 1, ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r., poz. 1292), Rada Gminy w Osiećinach uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Osiećiny na lata 2025-2028, w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Osiećiny.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

mgr inż. Marek Ziemiński

Załącznik do uchwały nr XIV/159/2025
Rady Gminy Osiećciny
z dnia 16 grudnia 2025 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2025-2028 DLA GMINY OSIEĆCINY

SPIS TREŚCI

1. *WSTĘP*
2. *PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI*
3. *PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ*
4. *FORMY OCHRONY PRAWNEJ ZABYTKÓW*
5. *UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW
DZIEDZICTWA KULTUROWEGO*
6. *ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY*
7. *OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT*
8. *ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI*
9. *INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU
OPIEKI NAD ZABYTKAMI*
10. *ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI*
11. *ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI*
12. *MISJA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI*

1. WSTĘP

CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OSIĘCINY

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Osiecinia na lata 2025 – 2028” jest ukierunkowanie polityki Samorządu Gminnego, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem Programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów, do których należą: włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju; uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej; zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania; wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego; podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami; określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków; podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami; zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami; uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Ochrona zabytków, dawnych materialnych i niematerialnych dóbr kultury jest obowiązkiem konstytucyjnym Państwa. w myśl art. 5 Konstytucji RP „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż „obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”, z kolei art. 6 Konstytucji stanowi, że „...Rzeczpospolita Polska, stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (...)”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024, poz. 1292)

Obowiązująca ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 3, użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
- 3) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;
- 4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;

- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy - postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;
- 15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie z art. 89 organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

W art. 4 zapisano, iż ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art.5. wskazuje, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;

- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Na mocy art. 21 ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Art. 22 ust. 4 stwierdza, iż „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.”. W ust. 5 tego artykułu zapisano, iż w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Jak wspomniano art. 87 ustawy określa obowiązek samorządu, dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego i powiatowego programu opieki nad zabytkami.

- program winien być opracowany na okres 4 lat,
- program służy celom określonym w ustawie,
- program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- z realizacji programu władze gminy sporządzają co 2 lata sprawozdanie, które przedstawiane jest radzie gminy.

Artykuły 18 i 19 nakazują samorządom uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, strategii rozwoju ponadlokalnego, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Dodatkowo należy wskazać odniesienia do zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, zawarte w następujących aktach prawnych:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153)

art. 7 ust. 1 pkt. 9

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

- 9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 ze zm.).

Na mocy ustawy w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się m.in.: wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1. ust. 2, pkt 4). Ustawa określa, iż plan ogólny powinien w swej treści zawierać następujące elementy:

- uwzględnianie stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 13b pkt. 3 lit f),

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa nakazuje obecność następujących elementów:

- obowiązkowe określenie zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków (w tym krajobrazu kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15 ust. 2 pkt 4),
- określa się, w zależności od potrzeb, granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (art. 15 ust. 3 pkt 6).

Wymagania w zakresie ochrony zabytków uwzględnia się również na szczeblach wojewódzkim i krajowym planowania przestrzennego (art. 39 ust. 3 pkt. 2, ust. 2 pkt 2). Projekt zarówno planu miejscowego, jak i planu województwa wymaga uzgodnienia z właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Art.51. ust. 1. wskazuje, że w sprawach ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego decyzje wydają w odniesieniu do:

- 1) inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym i wojewódzkim - wójt, burmistrz albo prezydent miasta w uzgodnieniu z marszałkiem województwa;
- 2) inwestycji celu publicznego o znaczeniu powiatowym i gminnym - wójt, burmistrz albo prezydent miasta;
- 3) inwestycji celu publicznego na terenach zamkniętych - wojewoda.

Zgodnie z art. 53 ust. 4 pkt. 2 powyższe decyzje wydaje się po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków - w odniesieniu do obszarów i obiektów objętych formami ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Art.64. ust. 1. wskazuje, że przepisy art. 51 ust. 2-3, art. 52, art. 53 ust. 1a-1d 3-5a i 5c-5j, art. 54-56 (wszystkie związane z zasadami lokalizacji inwestycji celu publicznego) stosuje się odpowiednio do decyzji o warunkach zabudowy.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2025 r. poz. 418)

W myśl tej ustawy jej przepisy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2 ust 2 pkt 3).

W art. 5 ust. 1 pkt 7 oraz ust. 2 ustawa stwierdza, iż obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz nakazuje projektowanie i budowanie obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

W przypadku pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstąpienie od obowiązujących przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7 ustawy (art. 9 ust. 3 pkt 4).

Wg art. 39 ust. 3 w stosunku do prac budowlanych przy obiektach oraz obszarach niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Wg art. 39 ust. 4 wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych, o których mowa w ust. 3, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska

w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych. Zgodnie z art. 32 ust. 1:

1. Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydane po uprzednim:
 - 1) przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
 - 2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów,
 - 3) wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw energii – w przypadku budowy lub rozbiórki gazociągu przesyłowego, linii przesyłowej elektroenergetycznej albo rurociągu dalekosiężnego ropy naftowej lub produktów naftowych, a także gazociągu, linii elektroenergetycznej albo rurociągu ropy naftowej lub produktów naftowych dochodzących do granicy Rzeczypospolitej Polskiej.

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (art. 39 ust. 1). Decyzja o pozwoleniu na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydana po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39, ust. 2).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39, ust. 3).

Katalog działań budowlanych, w stosunku do których niewymagane jest pozwolenie na budowę, a które podlegają zgłoszeniu organowi budowlanemu określają kolejno art. 29, 29a, 30, 31 ustawy Prawo budowlane. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 ustawy właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Art.29. ust. 7 stwierdza, że roboty budowlane, o których mowa w ust. 1–4, wykonywane:

- 1) przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków – wymagają decyzji o pozwoleniu na budowę,
 - 2) na obszarze wpisanym do rejestru zabytków – wymagają dokonania zgłoszenia
- przy czym do wniosku o decyzję o pozwoleniu na budowę oraz zgłoszenia należy dołączyć pozwolenie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków wydane na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. z 2015 r. poz. 774 ze zm.).

Zgodnie z zapisami art. 7 tej ustawy wprowadzone zostaje pojęcie audytu krajobrazowego. Identyfikuje on krajobrazy występujące na całym obszarze województwa, określa ich cechy charakterystyczne oraz dokonuje oceny ich wartości (także pod kątem walorów zabytkowych i krajobrazu kulturowego).

Art.8. ustawy wskazuje zmiany w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1491 ze zm.).

Określa ona, iż wśród zadań publicznych znajdują się działania m.in. w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (art. 4 ust. 1 pkt 16). Regulacje z tym związane zawarte są

w art. 16 i 19b, które określają prawa i obowiązki mieszkańców w zakresie realizacji wybranych przez nich działań, zarówno w ramach inicjatyw lokalnych, jak i za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy. Artykuł precyzuje też, iż jednostka samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 54 ze zm.).

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art.101. ust. 2 lit. f określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m.in. na zachowaniu funkcji środowiskowych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, w tym między innymi zbioru dziedzictwa geologicznego, geomorfologicznego i archeologicznego.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 ze zm.).

Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2 ust. 2 pkt 5). Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej immanentnego składnika, jakim jest krajobraz ustawa ta przyjmuje w art. 6 ust. 1 pkt 3 park krajobrazowy. Zgodnie z art. 16 ust. 1 park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Zarówno utworzenie parku krajobrazowego, jak i nadanie mu statutu należą do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16 ust. 3 ust. 5).

Art.83a. ust. 1 wskazuje, że zezwolenie na usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków wydaje wojewódzki konserwator zabytków.

Zasady naliczania opłat za usunięcie drzew i krzewów przedstawiono w art. 84-87 ustawy i zgodnie z art. 84 ust. 8 decyzję w tych sprawach podejmuje właściwy organ do wydania zezwolenia (w tym także konserwator zabytków).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145 ze zm.).

W świetle art. 6 pkt 5 jednym z celów publicznych tej ustawy jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 13 ust. 4 jasno określa, że: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art.13. ust. 5 stwierdza, że sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Cenę nieruchomości lub jej części (wyznaczonej zgodnie z art. 67) wpisanej do rejestru zabytków obniża się na wniosek nabywcy o 50% (zgodnie z art. 68 ust. 3). Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę. Podobny zapis stosuje się w przypadku opłaty z tytułu użytkowania wieczystego, jeżeli nieruchomość gruntowa została wpisana do rejestru zabytków (art. 73 ust. 4) oraz w przypadku opłaty z tytułu trwałego zarządu (art. 84 ust. 4).

Zgodnie z art. 96 ust. 1. podziału nieruchomości dokonuje się na podstawie decyzji wójta, burmistrza albo prezydenta miasta zatwierdzającej podział, z uwzględnieniem ust. 1a, stwierdzającego, że odniesieniu do nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków decyzję, o której mowa w ust. 1 wydaje się po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podział tej nieruchomości.

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 707).

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 6 ustawa zwalnia od podatku od nieruchomości: grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 87).

Według zapisów tej ustawy zarówno państwo (art. 1 ust. 2) jak i organy jednostek samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4) sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegający m.in. na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.

Do powyższych ustaw należy dołączyć akty prawne, które w całej swojej treści odnoszą się do zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Są to:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 385),
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2393),
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 164 ze zm.),
- ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 2120).

Ostatni element to akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Są to:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz. U. z 2021 poz. 56). W oparciu o art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozporządzenie określa sposób prowadzenia powyższych rejestrów i wykazów;
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 81);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2022 r. poz. 1388 ze zm.);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 lipca 2019 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2019 poz. 1470);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 21 maja 2018 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona przechowywanego i przewożonego zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. z 2018 poz. 1134),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie ksiąg ewidencyjnych prowadzonych przez podmioty gospodarcze wyspecjalizowane w zakresie obrotu zabytkami na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2017 poz. 2249);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. z 2017 poz. 928);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 sierpnia 2015 r. w sprawie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury (Dz. U. z 2015 poz. 1275);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 poz. 110);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 nr 89 poz. 510);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 nr 212 poz. 2153);

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. z 2004 nr 124 poz. 1304 ze zm.);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. z 2004 nr 75 poz. 706);

3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ

Przywołana na wstępie ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadza w tej materii szereg fundamentalnych definicji i pojęć. W myśl ustawy zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z ustawą opiece podlegają – bez względu na stan zachowania – zabytki pogrupowane w trzech kategoriach:

Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa,
- dziełami budownictwa obronnego,
 - obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - cmentarzami,
 - parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1479 z późn. zm.),
- instrumentami muzycznymi,
- wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z art. 6 ust. 2 ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

4. FORMY PRAWNE OCHRONY ZABYTKÓW

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku nieruchomego oraz użytkownik wieczysty gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 r. poz. 56).

Lista Skarbów Dziedzictwa

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego zaliczany do jednej z następujących kategorii:

- 1) zabytków archeologicznych, które mają więcej niż 100 lat, wchodzą w skład zbiorów archeologicznych lub zostały pozyskane w wyniku badań archeologicznych lub przypadkowych odkryć,
- 2) elementów stanowiących integralną część zabytków architektury, wystroju wnętrz, pomników, posągów i dzieł rzemiosła artystycznego, które mają więcej niż 100 lat,
- 3) wykonanych ręcznie dowolną techniką i na dowolnym materiale dzieł malarstwa, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 4 i 5, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 150 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 4) wykonanych ręcznie na dowolnym materiale akwareli, gwaszy i pastelów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 30 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 5) mozaik, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 1 i 2, oraz rysunków wykonanych ręcznie przy użyciu dowolnej techniki i na dowolnym materiale, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 6) oryginalnych dzieł grafiki i matryc do ich wykonania oraz oryginalnych plakatów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 7) oryginalnych rzeźb, posągów lub ich kopii wykonanych tą samą techniką co oryginał, nieobjętych kategorią wskazaną w pkt 1, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,

- 8) fotografii, filmów oraz ich negatywów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
 - 9) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach inkunabułów i manuskryptów oraz map i partytur muzycznych, liczących więcej niż 50 lat, które nie są własnością ich twórców,
 - 10) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach książek, które mają więcej niż 100 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
 - 11) map drukowanych, które mają więcej niż 200 lat,
 - 12) środków transportu, które mają więcej niż 75 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
 - 13) innych kategorii, niewymienionych w pkt 1–12, obejmujących zabytki, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro
- na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. Na rok 2024 w całym kraju było 129 miejsc i obiektów uznanych za pomnik historii.

Park kulturowy

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzja o warunkach zabudowy, decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzja o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego

Relacje pomiędzy ochroną zabytków a planami zagospodarowania przestrzennego są regulowane przez artykuły 18, 19 i 20 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przede wszystkim art. 18 wprowadza obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, strategii rozwoju ponadlokalnego, planów ogólnych gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów odbudowy albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

W wymienionych decyzjach, koncepcjach, strategiach, analizach i planach, winno się w szczególności uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określić rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i zapewnić im ochronę przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustalić przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. W przypadku zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych, ochrona ich musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium

uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i pozostałych decyzjach.

5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM:

KRAJOWY PROGRAM OCHRONY ZABYTKÓW i OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2023-2026

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 1 grudnia 2023 roku i opublikowany w Monitorze Polskim w roku 2023 poz. 1470. Dokument ma na celu realizację przepisu art. 84 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jest głównym dokumentem strategicznym niezbędnym do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zainicjowanym i opracowanym przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

Celem głównym programu jest zapewnienie efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii. Będzie on realizowany poprzez cele strategiczne programu oraz zawarte w nich działania takie jak:

Cel: Ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:

- model i system wartościowania zabytków;
- plany zarządzania dla pomników historii;
- wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
- system bezpieczeństwa zabytków;
- projektowanie konserwatorskie.

Cel: Cyfryzacja i podniesienie jakości prowadzenia postępowań administracyjnych poprzez m.in.:

- cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;
- opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Cel: Zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m.in.:

- wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+);
- digitalizację i udostępnianie zasobu archiwalnego;
- rozwój portalu zabytek.pl.

Cel: Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m.in.:

- włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
- kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego;
- wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom.

Cel: Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m.in.:

- wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
- warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;

- wzmocnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
- inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Dokument określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Biorąc pod uwagę nowy paradygmat polityki rozwoju cel strategiczny (ponadczasowy) polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych — konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Tak sformułowany cel — przy doborze odpowiednich celów cząstkowych oraz instrumentów wdrożeniowych — realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów.

Drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. W odniesieniu do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Koncepcja wskazuje, iż wzmocnienie ładu przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy. Podstawowymi formami ochrony krajobrazów powinny zostać formy dotychczas stosowane: parki krajobrazowe, pomniki historii, parki kulturowe oraz — dla obiektów rangi międzynarodowej — wpis na listę dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego UNESCO.

Stwierdzono, że promocja dziedzictwa kulturowego wpłynęła na wzrost rozpoznawalności i atrakcyjność polskiej przestrzeni. Dbałość o spuściznę kultury dawnych mieszkańców ziem polskich i wspieranie zachowanych tradycji lokalnych sprzyjają rozwojowi turystyki i wspomagają proces identyfikacji tożsamości kulturowej migrantów. Krajobraz ważny dla historii kultury jest chroniony na równi z krajobrazami charakterystycznymi dla regionów geograficzno- przyrodniczych w zintegrowanej z siecią przyrodniczą rozwiniętej sieci parków kulturowych i pomników historii.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 – 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 – 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020” (przyjętym w 2005 r.). Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”. W programie zapisano następujące priorytety i działania:

Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków;

Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne;

Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego

Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego;

Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera ważny z punktu widzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet 1 tego Programu dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami tego priorytetu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
 - zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także liczby stanowisk archeologicznych),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
 - poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

5.2 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Obecnie obowiązująca Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko- Pomorskiego do 2020 r. - Plan modernizacji 2020+ została przyjęta uchwałą nr XLI/693/13 przez Sejmik Województwa Kujawsko- Pomorskiego dnia 21 października 2013 r. Misja rozwoju województwa zapisana w treści dokumentu brzmi Kujawsko-pomorskie - człowiek, rodzina, społeczeństwo. Aby to osiągnąć strategia wyznacza priorytety i cele działań.

Dla gminy istotne są zapisy priorytetu Modernizacja przestrzeni miast i wsi, w ramach którego znajduje się cel Obszary wiejskie (których integralną częścią są także lokalne ośrodki rozwoju – małe miasta i wiejskie siedziby gmin) – o zróżnicowanym charakterze funkcjonalnym, cechujące się licznymi problemami gospodarczymi i często wymagające aktywizacji społeczno-gospodarczej. Głównym kierunkiem interwencji jest stymulowanie rozwoju społecznego (kluczowa rola usług publicznych szczebla gminnego dla kształtowania właściwych postaw społecznych) oraz lokalnych rynków pracy.

W ramach celu znajduje się cel strategiczny Tożsamość i dziedzictwo, związany ściśle z dziedzictwem kulturowym i historycznym regionu. W ramach celu zamierza się podjąć działania na rzecz opracowania i realizacji założeń polityki kulturalnej województwa (co pozwoli na pełną koordynację działalności wszystkich podmiotów funkcjonujących w kulturze) oraz edukacji kulturalnej społeczeństwa (zarówno w edukacji formalnej – na wszystkich poziomach kształcenia, jak i w edukacji nieformalnej). Są to zagadnienia realizujące także cele rozwoju społecznego – istotne dla szeroko rozumianego rozwoju społecznego. Nie wyklucza się, że polityka kulturalna zostanie w przyszłości objęta wojewódzkim programem rozwoju.

Dziedzictwo regionu, świadczące o tym jacy jesteśmy, wymaga zachowania (m.in. tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji, zbiorów muzealnych i skansenów), odpowiedniej ekspozycji, poprawy dostępności, a także prezentacji w atrakcyjnej dla różnych osób formie. Dopiero dzięki stworzeniu warunków do wzbudzania ciekawości posiadanymi dobrami, wartościami, oddziaływanie na wiele zmysłów, możliwe jest zrozumienie, budzi się właściwy szacunek, zainteresowanie, chęć pogłębiania wiedzy i czynne włączenie się w działania na rzecz zachowania i upowszechniania posiadanego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Wobec powyższego, niezbędna jest waloryzacja obiektów materialnych dziedzictwa kulturowego regionu oraz oszacowanie „wartości marketingowej” wojewódzkich zasobów przyrody i krajobrazu przyrodniczo-kulturowego, koniecznych także dla budowy marki województwa. Poza tym wspierane będą w szczególności przedsięwzięcia umożliwiające atrakcyjny, interaktywny, oryginalny, wielozmysłowy kontakt z dziedzictwem regionu.

Powyższe zapisy realizowane będą w ramach następujących kierunków działań:

1. Budowa tożsamości regionalnej województwa
2. Zachowanie oraz promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu
3. Wsparcie działań ratowniczych tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji, zbiorów muzealnych i skansenów, będących częścią środowiska kulturowego województwa
4. Rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym
5. Promocja marki województwa

Należy jednak zwrócić uwagę, iż w świetle Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami powyższe zapisy są bardzo ogólne i trudno doszukać się konkretnych odniesień do potrzeb gminy. Mimo to, cele przedstawione w niniejszym Programie są zgodne z kierunkami rozwoju województwa, co może przyczynić się do ich dokładniejszej realizacji.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego nr XI/135/03 z dnia 26 czerwca 2003 roku. Cele i działania Planu

zawarte są w rozdziale V Polityka zagospodarowania przestrzennego województwa. W nim wyróżnić można zapisy dotyczące gminy, występujące w celach operacyjnych:

3.3 Kierunki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego i kulturowego

Dla podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności regionu konieczne jest podjęcie działań prowadzących do zachowania i pełnego wykorzystania turystycznych walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego poprzez:

- poprawę zagospodarowania istniejących szlaków turystycznych
- rozwój agroturystyki na bazie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2021 – 2024

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2021-2024 przyjęto uchwałą nr XXXI/451/21 przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego dnia 26 kwietnia 2021 r. Dokument przedstawia szereg celów i kierunków działania w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego. Zapisy te są w dużej mierze zgodne z kierunkami zawartymi w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy (zwłaszcza cel główny 1, w odniesieniu do promocji i edukacji społecznej).

Nowe cele programu mają przyczynić się do rozwiązania problemów wskazanych przez raporty Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Uwzględniają cele wskazane w ustawie i innych dokumentach regulujących ochronę i opiekę nad zabytkami w Polsce. Są one skorelowane i wzajemnie się wypełniają. W Programie cele główne, a także operacyjne odwołują się do celów określonych w Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 – Strategia Przyspieszenia 2030+, natomiast kierunki działań i działania odpowiadają zadaniom ustawowym, których obowiązek wypełniania spoczywa na województwie.

W ramach celu nadrzędnego wyznaczono następujące cele szczegółowe wraz z działaniami:

Cel główny: Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo

1. Cel operacyjny: Kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe

1.1. Kierunek działań: Popularyzacja wiedzy o znaczeniu i konieczności ochrony

1.2 Kierunek działań: Edukacja

1.3. Kierunek działań: Promocja

1.4. Kierunek działań: Dokumentacja i popularyzacja

Walory dziedzictwa kulturowego to jeden z ważniejszych czynników rozwoju gospodarczego, a szczególnie w obszarze turystyki kulturowej. Wskazane kierunki działań mają na celu podkreślenie, iż dziedzictwo kulturowe, zarówno materialne jak i niematerialne można wykorzystać do kreowania usług i produktów dotyczących rozwoju oferty spędzania czasu wolnego, wspierania inicjatyw związanych z dziedzictwem materialnym i niematerialnym, w tym wspierania tradycyjnych form działalności gospodarczej czy adaptacji obiektów do nowych funkcji związanych z poszerzeniem oferty kulturowej czy turystycznej.

Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

2. Cel operacyjny: Przestrzeń kulturowa

2.1 Kierunek działań: Ochrona

2.2. Kierunek działań: Prace konserwatorskie i restauratorskie

2.3. Kierunek działań: Dokumentacja i badania

Przestrzeń kulturową należy rozumieć jako wszelkie działania podejmowane w celu poprawy stanu zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego. Stan zachowania dziedzictwa kulturowego ma bezpośredni wpływ na jakość życia mieszkańców, a jednocześnie kształtuje pewien indywidualny kontekst rozwojowy. Dziedzictwo kulturowe województwa kujawsko-pomorskiego to jedna z najmocniejszych stron

województwa. W oparciu o nią należy budować tożsamość lokalną i regionalną. Nadaje swoisty charakter województwa, a tym samym decyduje o jego konkurencyjności. Świadomość wspólnej tożsamości przyczynia się do tworzenia więzi międzyludzkich, które ułatwiają interakcje oraz współdziałanie. Wszelkie podejmowane działania nie mogą ograniczać się do pojedynczych obiektów zabytkowych, ponieważ województwo charakteryzuje się różnorodnością. Należy wskazywać najlepsze i wzorcowe działania oraz promować je.

Program wojewódzki prezentuje również potencjalne źródła finansowania prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz innych działań związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych oraz zespołów urbanistycznych i ruralistycznych.

5.3 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE POWIATU

POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU RADZIEJOWSKIEGO

Na rok 2025 powiat radziejowski nie posiada opracowanego Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.

5.4 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

PLAN OGÓLNY GMINY

Do 30 czerwca 2026 roku obowiązuje Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, przyjęte zostało Uchwałą Rady Gminy Osiecinia nr II/14/2018 z dnia 6 grudnia 2018 r. Po tym terminie rolę studium przejmuje plan ogólny gminy. Podstawowym elementem wytycznych konserwatorskich do Studium jest ustalenie obszarów podlegających ochronie, a więc wyznaczenie stref ochrony konserwatorskiej. Wyznaczenie stref następuje w oparciu o analizę stanu istniejącego, analizę przekazów historycznych, kartograficznych i ikonograficznych.

Zasady ochrony i utrzymania zabytków architektury i budownictwa wpisanych do rejestru zabytków:

- trwale zachowanie historycznej formy architektonicznej i substancji budowlanej obiektu wpisanego do rejestru,
- utrzymanie (ewentualnie rewaloryzacja) otoczenia obiektu zabytkowego zgodnie z historycznym zagospodarowaniem,
- opracowanie rozwiązań inwestycyjnych na podstawie zaleceń konserwatorskich, zgodnie z odpowiednimi przepisami szczególnymi - Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

W oparciu o Ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, uwzględnia się ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków oraz ich otoczenia, a także innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych.

Zasady ochrony i utrzymania zewidencjonowanych zabytków architektury i budownictwa o lokalnych walorach zabytkowych – obiekty figurujące w gminnej ewidencji zabytków / wojewódzkiej ewidencji zabytków:

- utrzymanie historycznej formy architektonicznej obiektu (gabaryty, forma dachu i rodzaj pokrycia, kompozycja i wystrój elewacji, forma stolarki okiennej i drzwiowej),
- zapewnienie zachowania walorów funkcjonalnych i użytkowych obiektu,
- zagospodarowanie na nowe funkcje przy utrzymaniu walorów zabytkowych,
- opracowanie dokumentacji konserwatorskiej obiektu w przypadku jego rozbiórki,
- współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków zgodnie z odpowiednimi przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków.

Zasady ochrony zabytków archeologicznych:

- ochrona konserwatorska wszystkich stanowisk archeologicznych,

- w przypadku prowadzenia inwestycji w obrębie zabytków archeologicznych powiadomienie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o przystąpieniu do przygotowań inwestycji.

Obszary i zasady ochrony dóbr kultury współczesnej

Dobra kultury współczesnej to, zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, niebędące zabytkami dobra kultury, takie jak pomniki, miejsca pamięci, budynki, ich wnętrza i detale, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe, będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna. Na obszarze gminy nie zostały zidentyfikowane dobra kultury współczesnej.

6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

6.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Osiećciny położona jest w południowej części województwa kujawsko – pomorskiego. Pod względem administracyjnym należy do powiatu radziejowskiego. Gmina zajmuje powierzchnię około 123 km² (12312 ha) i należy do gmin średniej wielkości wśród gmin wiejskich w województwie kujawsko - pomorskim. Wydzielono tu 31 sołectw (Bartłomiejowice, Belszewo, Belszewo-Kolonia, Bilno, Bodzanówek, Borucin, Borucinek, Jarantowice, Karolin, Kościelna Wieś, Krotoszyn, Lekarzewice, Leonowo, Nagórki, Osiećciny, Osiećciny Wieś, Osłonki, Pieńki Kościelskie, Pilichowo, Pocieryn, Powalkowice, Ruszki, Samszyce, Sęczkowo, Szalonki, Ujma Mała, Wola Skarbkowa, Zagajewice, Zblęg, Zielińsk, Żakowice) w skład których wchodzi ponadto miejscowości: Borucin Kolonia, Konary, Latkowo, Osiećciny-Probostwo, część wsi Osiećciny, Pułkownikowo, Witoldowo, Włodzimierka, Zagaj. Gmina graniczy:

- od północy z gminą Zakrzewo i Bądkowo (powiat aleksandrowski),
- od wschodu z gminą Brześć Kujawski i Lubraniec (powiat włocławski),
- od południa z gminą Topólka i Bytoń (powiat radziejowski),
- od zachodu z gminą Radziejów i gminą Dobrze (powiat radziejowski).

Ludność faktycznie zamieszkała w gminie Osiećciny wg stanu na 31.12.2024 r. wynosiła 7300 osób. Średnia gęstość zaludnienia wynosiła około 59 osoby/km².

Przez teren gminy, ze wschodu na zachód, przebiega droga publiczna kategorii krajowej nr 62 Strzelno-Anusin. Pozostałe drogi to drogi publiczne kategorii wojewódzkiej, powiatowej i gminnej oraz drogi wewnętrzne.

Zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną Polski opracowaną przez Jerzego Kondrackiego, gmina Osiećciny leży na obszarze prowincji Niziny Środkowoeuropejskiej, w obszarze Pojezierzy PołudniowoBałtyckich. Schodząc na niższy stopień podziału, gmina mieści się we wschodniej części makroregionu Pojezierza Wielkopolskiego. W zdecydowanej większości przynależy ona do mezoregionu Równiny Inowrocławskiej o typowo rolniczym charakterze. Równina ta odróżnia się od otaczających terenów pojezierzy - jest ona prawie całkowicie pozbawiona jezior. Niewielki fragment gminy wchodzi w skład mezoregionu Pojezierze Kujawskie. Ten mezoregion cechuje urozmaiconą rzeźbę terenu z głęboko wciętymi rynnami lodowcowymi wypełnionymi jeziorami. Występują tu również wzgórza moren czołowych. Geomorfologicznie gmina Osiećciny przynależy do Wysoczyzny Kujawskiej, podjednostki Równiny Kujawskiej.

Rzeźba powierzchni gminy została ukształtowana zwłaszcza w okresie glacialnym, w czasie ostatniego zlodowacenia północnopolskiego. W krajobrazie dominują płaskie moreny denne. Pod względem hipsometrycznym średnia wysokość wynosi około 90-95 m n.p.m. z nielicznymi wzniesieniami dochodzącymi do 105 m n.p.m.

Sieć hydrograficzna gminy jest bardzo słabo rozwinięta i silnie przekształcona ze względu na skanalizowanie oraz zmeliorowanie gruntów. Teren gminy jest obszarem wododziałowym znajdującym się w obszarach zlewni trzech rzek: Odry, Wisły oraz Górnej Noteci. Obszar gminy odwadniają dwa kanały: Kanał Głuszyński oraz Kanał Bachorze.

6.2 RYS HISTORYCZNY

Gmina Osiećiny zlokalizowana jest przy trakcie łączącym Brześć Kujawski i Radziejów, dwa ośrodki na terenie Kujaw, których historia od wczesnego średniowiecza była ze sobą ściśle powiązana. Ważną rolę w dziejach regionu odgrywało także położenie Włocławka, będącego od XII wieku stolicą biskupstwa. Na przełomie XII i XIII wieku, w okresie rozbitcia dzielnicowego, ziemie te znalazły się pod panowaniem Władysława Łokietka. Rozwój regionu przypadał na XIII i początek XIV wieku, jednak był to jednocześnie czas licznych niepokojów związanych z działalnością Zakonu Krzyżackiego osiedlonego na Ziemi Chełmińskiej. W latach 1327–1332 miała miejsce wojna polsko-krzyżacka, w wyniku której Kujawy zostały opanowane i zniszczone, a do Korony wróciły na mocy pokoju kaliskiego w 1343 roku. Druga połowa XIV wieku to okres odbudowy po zniszczeniach wojennych.

W czasach Kazimierza Wielkiego utrwaliły się podziały administracyjne wprowadzone w 1267 roku po śmierci Kazimierza Konradowica, dzielące Kujawy na dwa województwa: inowrocławskie (Kujawy północne z powiatem bydgoskim i inowrocławskim) oraz brzesko-kujawskie (powiat brzeski, kowalski, przedecki, radziejowski i kruszwicki). Pierwsza połowa XV wieku przyniosła kolejne wojny z Krzyżakami, zakończone II pokojem toruńskim w 1466 roku, po których nastąpił okres rozwoju. Stolicą województwa był wówczas Brześć, drugi po Włocławku ośrodek miejski Kujaw. W XV i XVI wieku wykształciła się rodzima magnateria, w tym ród Kościeleckich, którzy posiadali Kościelną Wieś i rozległe dobra na terenie dzisiejszej gminy Osiećiny.

W pierwszej połowie XVII wieku Kujawy dotknął kryzys demograficzny i gospodarczy, pogłębiony przez zniszczenia wojenne związane z „potopem” szwedzkim, walkami z Zakonem i skutkami rozejmu lubomirskiego. Kolejne spustoszenia przyniosły pierwsze lata XVIII wieku, kiedy przez Kujawy przemierzały się wojska polskie, szwedzkie, saskie i rosyjskie w czasie wojny północnej. Od 1710 roku nastąpił okres względnego spokoju trwający około 60 lat; z tego czasu pochodzą założenia przestrzenne Osiećin, przekształcone w XIX wieku.

Wydarzenia związane z konfederacją barską i brak stabilizacji politycznej doprowadziły do wkroczenia wojsk pruskich i I rozbioru Polski, w wyniku którego obszar gminy pozostał w granicach państwa polskiego, natomiast Prusy zajęły województwo inowrocławskie i część Kujaw z Kruszwicą. Po II rozbiorze Kujawy znalazły się w granicach Prus Południowych, podporządkowanych departamentowi w Piotrkowie Trybunalskim, z powiatami w Brześciu, Radziejowie i Kowalu. Po III rozbiorze powiaty te weszły w skład dykcji poznańskiej, co utrzymało się w czasach Księstwa Warszawskiego, kiedy należały do dykcji bydgoskiej.

Lokacja miasta Osiećiny nastąpiła w 1824 roku, jednak wkrótce utraciły one prawa miejskie, zachowując charakter osady wiejskiej. Po utworzeniu Królestwa Polskiego obszar ten znalazł się w jego granicach. W 1836 roku stolicę województwa przeniesiono z Brześcia do Włocławka. Po upadku powstania styczniowego wprowadzono nowe podziały administracyjne, w wyniku których tereny obecnej gminy Osiećiny znalazły się w guberni warszawskiej. W 1915 roku Kujawy weszły w skład Generalnego Gubernatorstwa Warszawskiego.

Po I wojnie światowej obszar gminy kolejno należał do województwa warszawskiego, od 1937 roku do województwa poznańskiego, od 1938 roku do województwa pomorskiego, od 1945 roku do województwa bydgoskiego, a od 1975 roku do województwa włocławskiego, w którego granicach wyodrębniono gminę Osiećiny. Wraz z reformą administracyjną przywracającą powiaty i ustanawiającą nowe województwa, Gmina Osiećiny została włączona w skład powiatu radziejowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego.

6.3 ZABYTKI NIERUCHOME

Gmina Osiećiny położona jest w województwie kujawsko-pomorskim i w północno-wschodniej części powiatu radziejowskiego. Geograficznie gmina usytuowana jest na obszarze Pojezierza Wielkopolskiego, a geomorfologicznie jest na Równinie Kujawskiej. Teren gminy leży na obszarze zlewni dwóch rzek: Odry i Wisły oraz na obszarze zlewni chronionej rzeki Górnej Noteci. Gmina Osiećiny usytuowana jest na obszarze historycznej Ziemi Kujawskiej, która stanowi kolebkę polskiej państwowości. Na tym rejonie osadnictwo datuje się od wielu stuleci, najstarsze ślady sięgają czasu sprzed 5000-7000 lat. W efekcie środowisko przyrodnicze było wykorzystywane do celów gospodarczych co przyczyniło się do zaniku większej ilości wód powierzchniowych.

Kulturowo na obszarze gminy znajdują się dwa grodziska (w Bodzanówku i Kościelnej Wsi) w postaci wielobocznego wzniesienia. Zostały one wpisane na listę Krajowego Rejestru Zabytków. Ich

zachowanie może wskazywać na jednostkę osadniczą zamieszkałą ten teren w okresie średniowiecznym. Ponadto w gminie znajduje się wiele założeń dworsko-parkowych. Na obszarze niektórych z nich zachowały się po dzień dzisiejszy piękne dworki, które stanowią jeden z ważniejszych elementów dawnej kultury na terenie gminy. W samych Osiecinach krajobraz kulturowy obejmuje obszar historycznego rozplanowania z budynkami mieszkalnymi, a niektóre z nich są zabytkowe. Ponadto krajobraz ten kształtuje założenie kościelne i założenie dworsko-parkowe. Krajobraz poszczególnych miejscowości przedstawia się następująco:

Osiecin

W Osiecinach znajduje się kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Opieki Matki Bożej – obiekt murowany wraz z plebanią, ogrodzeniem, kaplicą oraz starodrzewem. Na cmentarzu rzymskokatolickim zachowały się nagrobki z przełomu XVIII–XX wieku oraz starodrzew z przełomu XIX–XX wieku. Przy drodze do Wieńca biegnie zabytkowa aleja lipowa z przełomu XIX i XX wieku. Przy ulicy Kilińskiego 9 znajduje się budynek mieszkalny z IV ćwierci XX wieku, a przy ulicy Kilińskiego 25 – młyn murowano-drewniany z przełomu XIX/XX wieku. Przy ulicy Rataja 1 usytuowana jest karczma z I połowy XIX wieku. Ważnym obiektem jest także założenie dworsko-parkowe z folwarkiem, obejmujące dwór, stodołę folwarczną, mur ogrodzeniowy, rządówkę, stajnie, cielętnik, owczarnię z budynkiem mieszkalnym oraz park dworski.

Karolin

W Karolinie znajduje się cmentarz żydowski z I połowy XIX wieku. Osadnictwo żydowskie w gminie rozpoczęło się w pierwszych dekadach XIX wieku. Cmentarz położony jest przy lesie, około 500 m od drogi Osiecin–Włocławek. Podczas II wojny światowej został zniszczony, a nagrobki wykorzystano do budowy chodników.

O słonki

W Osłonkach zachowało się założenie dworsko-parkowe obejmujące pozostałości parku z II połowy XIX wieku oraz dwór wzniesiony w 1900 roku.

Pocierzyn

W Pocierzynie znajduje się park z XIX wieku o powierzchni około 5 ha, podzielony na dwie niemal równe części. Jedna należy do zespołu dworskiego i jest zadbana oraz zrewitalizowana, druga – mimo niewielkiego zaniedbania – zachowuje wyraźną kompozycję przestrzenną.

Pułkownikowo

Założenie dworsko-parkowe w Pułkownikowie powstało na początku XX wieku i obejmowało park o powierzchni około 0,6 ha. Obecnie teren jest zniszczony, z niewielką ilością starodrzewu i porośnięty samosiewami.

Ruszki

W Ruszkach znajduje się kaplica filialna pw. Świętej Trójcy, wybudowana w 1920 roku na miejscu wcześniejszych świątyń. Obiekt murowany pełni funkcję kościoła filialnego i przeszedł generalny remont w latach 2012–2013.

Samszyce

W Samszycach zachował się fragment torów kolejki wąskotorowej z lat 1914–1915, będący częścią dawnej linii Płowce–Stryków o długości 114 km. Kolejka została wybudowana przez założycieli Spółki Akcyjnej Cukrowni „Dobre” w celu połączenia z koleją normalnotorową oraz transportu buraków cukrowych.

Sęczkowo

W Sęczkowie zachowała się jednostronna aleja lipowa przy drodze wojewódzkiej nr 267, pochodząca z przełomu XIX i XX wieku.

Szalonki

W Szalonkach znajduje się założenie dworsko-parkowe z XIX wieku o powierzchni 0,95 ha, z zachowanymi granicami dawnego parku.

Zagajewice

W Zagajewicach znajduje się dwór późnoklasycystyczny z około 1900 roku, wzniesiony dla Feliksa Brochockiego, syna Władysława Teodora Prokopa Brochockiego. Obiekt parterowy z poddaszem, z wejściem w osi środkowej i balkonem nad wejściem, otoczony parkiem. Po II wojnie światowej mieściły się w nim mieszkania, a obecnie jest odrestaurowany.

Gmina Osiećciny posiada szereg zabytków wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, pochodzących przede wszystkim z XIX i XX wieku. Należą do nich zespoły dworsko-parkowe, kościoły, domy, budynki przemysłowe i gospodarcze i inne. Ewidencję przyjęto Zarządzeniem Wójta Gminy Osiećciny nr 537/2023 z dn. 20.06.2023 roku. Do najważniejszych obiektów na terenie gminy należy zaliczyć obiekty wpisane do rejestru zabytków (charakterystyka ważniejszych z nich pod tabelą):

WYKAZ OBIEKTÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW

BORUCIN	Zespół parkowo-dworski: ° Dwór ° Park	17.07.1995	A/723
BORUCINEK	Zespół dworski	04.11.1987	A/1485
JARANTOWICE	Zespół dworski	12.10.1987	A/1488
KOŚCIELNA WIEŚ	Kościół parafialny p.w. św. Wawrzyńca	18.04.1955 17.02.1981	A/453
	° Dwór ° Park dworski	28.04.1966 04.11.1987	A/1209
KROTOSZYN	Park dworski	04.11.1987	A/1207
LATKOWO	Park dworski	20.10.1987	A/1314
OSIEĆCINY	Zespół kościoła parafialnego p.w. Opieki Matki Bożej: ° Kościół ° Mur ogrodzeniowy z bramą, starodrzewem i działka nr 158	19.02.1981 26.10.1998	A/703
	Zespół dworsko-folwarczny: ° Dwór ° Park ° Folwark dworski	28.04.1966 20.10.1987	A/1487
POCIERZYN	Park dworski	04.11.1987	A/1484
SZALONKI	Park dworski	04.11.1987	A/1208

Kościół parafialny rzymsko-katolicki murowany pw. Opieki Matki Boskiej w Osiećcinach

Znajduje się na placu Wolności 22 w Osiećcinach. Zbudowany w latach 1845–1855, fundatorami byli Józef i Karolina hr. Skarbek oraz Józef Gzowski. Budowę rozpoczął ks. Ludwik Bromierski, a nadzorował Henryk Marconi, jeden z najwybitniejszych architektów pierwszej połowy XIX wieku w Polsce. Świątynia została wzniesiona w stylu neogotyckim, jest orientowana, wymurowana z cegły na cokole kamiennym. Prezbiterium ma pozorne sklepienie ostrołukowe, a nawa dwuspadowa posiada sufit kasetonowy. Dachy pokryto blachą, a prostokątna wieża nad szczytem zachodnim zakończona jest blaszaną iglicą. W latach 90. XX w. przeprowadzono prace konserwatorsko-malarskie wewnątrz. 22 maja 2010 roku kościół otrzymał tytuł Sanktuarium Błogosławionych ks. Wincentego Matuszewskiego i ks. Józefa Kurzawy, Męczenników Eucharystii i Jedności Kapłańskiej.

W skład kościoła wchodzi kaplica św. Józefa, powstała pod koniec XIX wieku, w której w maju 2001 r. spoczęły urny z relikwiami błogosławionych męczenników. Zawisły tam również kopia

obrazu Świętej Rodziny z Kalisza oraz podobizny osięcińskich męczenników. Kaplica posiada epitafia zmarłych Józefa i Karoliny hr. Skarbek. W otoczeniu kościoła znajduje się ogrodzenie pochodzące z końca XIX wieku oraz plebania wybudowana w 1880 roku. W parku rośnie także starodrzew z XIX/XX wieku.

Założenie dworsko-parkowe z folwarkiem w Osiecinach

Powstało między XVIII a XX wiekiem przy ul. Włocławskiej, obok rynku głównego. Najważniejsze elementy obejmują park dworski z XVIII-XIX w. oraz parterowy, murowany, klasycystyczny dwór z II ćwierci XIX w., przebudowany w 1967 r. Dwór frontem skierowany jest na północ. Obiekt powstał z inicjatywy Józefa hr. Skarbka, przyjaciela Fryderyka Chopina. W czasie powstania styczniowego w lodowni dworskiej składowano broń. Hrabia i jego żona Karolina Popławska nie mieli potomstwa, a majątek przekazali na cele dobroczynne. Po II wojnie światowej z majątku powstało Państwowe Gospodarstwo Rolne, a obecnie działa tu Ośrodek Hodowli Zarodkowej Osiecin. W skład założenia wchodzi stodoła folwarczna z końca XIX w., mur ogrodzeniowy z XIX/XX w., rządówka z połowy XIX w., stajnie i obiekty gospodarcze z różnych okresów od 1883 do 1939 r., a także owczarnia z budynkiem mieszkalnym z końca XIX w. Wszystkie obiekty są wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków i rejestru zabytków (numer A/1487), z wyjątkiem stodoły folwarcznej, która figuruje tylko w ewidencji.

Kościół pw. św. Wawrzyńca w Kościelnej Wsi

Jest najstarszą parafią na Kujawach i jedynym zabytkiem romańskim w powiecie radziejowskim. Zbudowany w latach 1120-1124, ufundowany przez Piotra Dunina lub ród Łabędziów, pierwotnie obejmował 13 wsi. W czasach reformacji przez około 50 lat był w rękach innowierców. Najstarsza część – romańska nawa – pochodzi z XII w. W XV w. dobudowano prezbiterium i zakrystię z cegły, a w 1854 r. powstała kruchta. Wnętrze posiada polichromię gotycką z XV w., barokowy ołtarz z XVII w., organy z drugiej połowy XIX w., kielich wczesnobarokowy oraz ornat z 1781 r. W parafii znajduje się także kaplica w Ruszkach z drugiej połowy XVI w. Odpust parafialny obchodzony jest 10 sierpnia. W skład zespołu kościelnego wchodzi ogrodzenie murowane z połowy XIX w., drewniana dzwonnica z XIX w. oraz starodrzew z XIX w. Kościół wpisany jest do rejestru zabytków pod numerem A/453.

Założenie dworsko-parkowe z folwarkiem w Jarantowicach

Powstało na przełomie XIX i XX w. Najważniejsze elementy obejmują park z 1900 r. oraz dwór z 1920 r. Obiekty wpisane są do Gminnej Ewidencji Zabytków i rejestru pod numerem A/1488. Dwór, w stylu późnoklasycystycznym, parterowy, na planie prostokąta, posiada fasadę 11-osiową skierowaną na południe. Charakteryzuje go portyk kolumnowy z trójkątnym tympanonem, jednobiegowe schody oraz balkon z czterema kolumnami toskańskimi, osłaniający taras wejściowy.

Należy podkreślić, że w przypadku obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków przy odtwarzaniu zabudowy należy kierować się zasadą, że nowy budynek powinien swoim usytuowaniem, gabarytem, kształtem i pokryciem dachu, nawiązywać do poprzedniego. Przy lokalizacji nowej zabudowy powinno się uwzględniać sąsiedztwo obiektów o wartości kulturowej - nowe budynki nie powinny być sytuowane w taki sposób by degradowały istniejącą tradycyjną zabudowę, a ich forma architektoniczna powinna być dostosowana do otaczającej zabudowy, tworząc miejscowy krajobraz kulturowy.

WYKAZ OBIEKTÓW WŁĄCZONYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW ZNAJDUJE SIĘ
NA KOŃCU OPRACOWANIA

6.4 ZABYTKI RUCHOME

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia zabytku

o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

W celu uzyskania informacji na temat zabytków ruchomych z terenu gminy należy skontaktować się z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

6.5 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic gminy. Środowisko kulturowe gminy zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane od epoki kamienia do epoki nowożytnej. Stanowiska ewidencjonowano w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

Na terenie Gminy Osiećciny znajdują się dwa zabytki archeologiczne wpisane do Krajowego Rejestru Zabytków.

Grodzisko w Bodzanówku powstało w okresie od XI-poł. XII w. Zostało wpisane do rejestru zabytków z datą decyzji wydaną 26.11.1969 r. pod numerem C/107,

Grodzisko w Kościelnej Wsi znajduje się na terenie dworskiego parku z XIX w. Zostało wpisane do rejestru zabytków z datą decyzji wydaną 26.11.1969 r. pod numerem C/106.

Istotnym zagrożeniem dla stanowisk i zabytków archeologicznych są wszelkiego rodzaju prace ziemne takie jak : prace inwestycyjne (budowa domów, dróg, melioracje, wodociągi), głęboka orka, eksploatacja żwiru i piasku. Część stanowisk archeologicznych zagrożona jest także przez procesy naturalne.

W związku z faktem, że każde zniszczenie dawnego grobu, osady czy wału grodziska jest nieodwracalne, realizowane na terenie gminy wszelkie prace inwestycyjne w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych uzgadniane będą na etapie projektu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków, który określi warunki realizacji inwestycji. W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych w decyzjach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

WYKAZ STANOWISK WŁĄCZONYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW ZNAJDUJE SIĘ NA KOŃCU OPRACOWANIA

6.6 ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaję, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje takie przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem itp. Są one kultywowane np. przy okazji organizowanych corocznie Dożynek Gminnych.

7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę słabych i mocnych stron Gminy Osiećciny.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> -Położenie Gminy, sprzyjające rozwojowi agroturystyki -Dobra dostępność komunikacyjna dzięki przebiegającej przez gminę drodze krajowej nr 62 -Bliskość większej aglomeracji Włocławka, Torunia oraz siedziby powiatu – Radziejowa -Położenie siedziby Gminy w jej centrum -Obecność wartościowych obiektów i zespołów obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków -Zachowane obiekty sakralne oraz nekropolie o wysokiej wartości kulturowej -Obecność założeń dworskich, folwarcznych, a także zieleni komponowanej -Zabytkowy układ przestrzenny Osiecin oraz układy ruralistyczne innych wsi -Historyczna wielokulturowość terenów Gminy -Bogaty zasób stanowisk archeologicznych -Obecność na terenie Gminy szlaków turystycznych -Bogata w informacje gminna witryna internetowa -Czystość środowiska -Wykorzystywanie funduszy unijnych przez władze Gminy -Zainteresowanie historią i kulturą regionu wśród władz Gminy -Aktywna działalność lokalnych organizacji pozarządowych, a także stowarzyszeń 	<ul style="list-style-type: none"> -Brak dostępności kolejowej -Niewielka liczba miejsc noclegowych, gastronomicznych i infrastruktury turystycznej -Brak punktu informacji turystycznej -Coraz większy wpływ nowoczesnego osadnictwa na charakter zabudowy miejscowości w gminie -Zaniedbania w zakresie stanu technicznego części obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków -Niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego -Samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych -Niezbyt duże środki w budżecie Gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego -Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego -Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych -Zła sytuacja finansowa części właścicieli obiektów zabytkowych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> -Zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków -Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków -Szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych Gminy, przyciągająca turystów -Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości -Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne -Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby -Opracowanie dokumentów takich jak Strategia Rozwoju Turystyki -Współpraca międzyregionalna oraz 	<ul style="list-style-type: none"> -Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do charakteru regionu -Zmiany w układach ruralistycznych, związane z nową zabudową -Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych -Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych -Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska -Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów

<p>międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk)</p> <p>-Korzystanie z dofinansowania na działania rewitalizacyjne (np. w ramach RPO)</p> <p>-Zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy itd.</p> <p>-Powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych</p> <p>-Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych</p> <p>-Komplementarność z Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego</p>	<p>-Zanik tradycji i tożsamości regionalnych</p> <p>-Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego</p> <p>-Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych</p> <p>-Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe</p> <p>-Akty wandalizmu</p>
--	--

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny Program Opieki nad Zabytkami formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami gminnymi. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów Gminy i charakter jej dziedzictwa kulturowego oraz są zgodne z celami wyznaczonymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

1. Dbalność o ład przestrzenny i krajobraz kulturowy w Gminie

Polityka przestrzenna gminy powinna być zgodna z zasadami ochrony dziedzictwa kulturowego, w celu jak najlepszego zachowania obiektów zabytkowych. Odbywać się to będzie poprzez:

- ścisłe powiązanie działań przy obiektach zabytkowych z dokumentami planistycznymi gminy, takimi jak miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, planem ogólnym oraz innymi dokumentami programowymi;
- odpowiednią konserwację zabytkowej zieleni stanowiącej krajobraz kulturowy;
- pielęgnację cmentarzy i miejsc pamięci wpisanych do gminnej ewidencji zabytków;

2. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków

W perspektywie na lata 2025-2028 gmina realizować będzie działania związane z aktualizacją zasobu gminnej ewidencji zabytków, polegające przede wszystkim na prowadzeniu rozpoznania i wprowadzaniu do kart ewidencyjnych zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów. Proces ten będzie na bieżąco konsultowany z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. W razie konieczności szczególnej ochrony obiektów zabytkowych przewiduje się też działania mające na celu zgłaszania zabytków typowanych do wpisu do rejestru zabytków. Cyklicznej kontroli podlegać będzie również zasób archeologiczny gminy. Przewidziane aktualizacje obejmują perspektywę dwuletnią, raport z aktualizacji dołączany jest do sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

3. Działania związane z bieżącymi działaniami dotyczącymi zabytków z budżetu Gminy

Gmina Osiecinę administruje niewielką liczbą obiektów zabytkowych, jednak w miarę środków finansowych realizowane są działania rewitalizacyjne, planowane są też akcje promocji remontów zabytków będących w posiadaniu osób prywatnych, m.in. poprzez udostępnianie treści programu opieki nad zabytkami wraz z źródłami finansowania inwestycji. W perspektywie 2025-2028 gmina skupi się na następujących działaniach:

- Rewitalizacja oraz prace konserwatorskie dworu w Konarach (remont wejścia oraz drzwi wejściowych wraz z oknami w obrębie podcienia) - prace realizowane w 2025 - kwota ok. 160 tys. zł
- Prace remontowe na mogile zbiorowej żołnierzy Wojska Polskiego z 1939r. usytuowanej na terenie cmentarza parafialnego w Osiecinach - prace planowane w 2025 - bplanowane koszty 55 tys. zł

- Remont budynku świetlicy wiejskiej w Borucinie (budynek współczesny na działce wpisanej do rejestru zabytków) - prace realizowane będą w latach 2025-2026 - planowane koszty ok. 360 tys. zł (remont dachu, elewacji, podestów, chodników)
- Modernizacja rynku w Osięcinach - prace planowane na 2026r. zlokalizowane w strefie układu urbanistycznego, mające na celu przywrócenie historycznego charakteru tego obszaru - planowane koszty architektura, nawierzchnia, zieleń, fontanna ok 1,6 mln zł

Ponadto na bieżące utrzymanie (remonty, naprawy) obiektów zabytkowych należących do Gminy Osięciny przeznaczono w budżecie na rok 2025 kwotę ok. 70 tys. zł w kolejnych latach będzie to kwota podobna waloryzowana o średnioroczny wskaźnik inflacji.

4. Odpowiednia ekspozycja i promocja najcenniejszych obiektów

W celu odpowiedniego zagospodarowania ruchu turystycznego niezbędne są działania poprawiające dostęp i atrakcyjność wizualną najcenniejszych obiektów zabytkowych. Wzbogaci to ofertę turystyczną, a także umożliwi tworzenie nowych produktów turystycznych. Przewiduje się następujące działania:

- stworzenie jednolitego systemu identyfikacji wizualnej w postaci oznaczeń, tablic, drogowskazów itp., w tym wykorzystania nowoczesnych technologii informatycznych (np. lokalizacji GPS);
- publikowanie folderów, ulotek oraz innych materiałów przybliżających mieszkańcom i turystom zasoby historyczne gminy;
- atrakcyjne przedstawianie obiektów za pomocą iluminacji, tworzenia punktów widokowych, prezentacji multimedialnych i muzycznych;
- dbanie o zawartość strony internetowej gminy poprzez umieszczenie informacji dotyczących zasobu zabytkowego;
- opracowanie mapy dziedzictwa kulturowego gminy, także z wykorzystaniem systemu informacji przestrzennej.

5. Rozwój produktów turystycznych opartych na walorach dziedzictwa kulturowego także z uwzględnieniem turystyki jednodniowej

Obiekty historycznego dziedzictwa są jednymi z najistotniejszych elementów strategii promocyjnej gminy. Niezbędne jest zatem tworzenie nowych oraz rozwój istniejących produktów turystycznych przeznaczonych dla odwiedzających gminę turystów. Do najważniejszych działań gminy w tym zakresie należeć będzie:

- rozwijanie istniejących produktów turystycznych opartych na szlakach turystycznych, kulturowych lub ścieżkach edukacyjnych;
- tworzenie nowych produktów, ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjnych form turystyki bądź aktywności mogących przyciągnąć turystów - np. turystyka eksploracji, geocaching, gry miejskie, gry wojenne;
- organizacja lub kontynuacja organizacji imprez masowych, związanych z lokalnym zasobem zabytkowym i kulturalnym;
- organizacja imprez lokalnego zasięgu, przybliżających mieszkańcom gminy i regionu wartości historyczne gminy;
- organizacja spacerów śladem miejsc o charakterze historycznym;
- postawienie na innowacyjność projektów;

6. Promocja gminy na forum krajowym i zagranicznym

Bardzo ważnym elementem w procesie promowania dziedzictwa kulturowego jest zachowanie odpowiednich zasad public relations. Gmina przyjęła następujące założenia swojej polityki promocyjnej:

- walory zabytkowe i kulturowe są jednym z podstawowych elementów promocji Gminy na różnego rodzaju targach, sympozjach i konferencjach;

- nawiązywanie współpracy w zakresie dobrych praktyk w ramach partnerstwa krajowego i zagranicznego przyczyni się do lepszego wykorzystania zasobów kulturowych gminy;
- udziały w konkursach na najlepiej zadbane zabytki, najciekawszy produkt turystyczny itp. wypromują użytkowników dbających o obiekty zabytkowe;
- współpraca z mediami, zarówno tradycyjnymi, jak i internetowymi przyczyni się do lepszego postrzegania zasad ochrony dziedzictwa kulturowego wśród mieszkańców i turystów.

7. Edukacja społeczeństwa w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego

W celu jak najszybszego przybliżenia zasad ochrony dziedzictwa kulturowego dla mieszkańców, zarówno dorosłych, jak i dzieci i młodzieży planuje się następujące działania:

- wspieranie działalności instytucji kultury i organizacji pozarządowych podejmujących zadania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego;
- organizacja spotkań, mających na celu upowszechnienie wiedzy na temat lokalnego dziedzictwa kulturowego;
- wsparcie akcji mających na celu odrestaurowanie lub uporządkowanie obiektów zabytkowych, cennych z punktu widzenia lokalnej społeczności oraz propagowanie lokalnej kultury i tradycji dziedzictwa kulturowego Gminy i regionu;
- wprowadzenie elementów przybliżających lokalną kulturę i tradycję w działalność placówek edukacyjnych, kulturalnych, bibliotek, świetlic itp.

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Osiećnicy powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawnych. Ze strony Gminy zadania będą wykonywane bądź wspierane przez gminne jednostki organizacyjne (szkoły, przedszkola, placówki kultury – np. biblioteka) oraz Urząd Gminy w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- prawne (np. poprzez uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków),
 - finansowe (np. udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach, środki budżetowe na zadania własne z przeznaczeniem na remonty i modernizacje zabytków będących własnością Gminy, korzystanie z programów uwzględniających dofinansowanie ze środków zagranicznych i krajowych, nagrody, ulgi finansowe),
- społeczne (działania stymulujące np. w zakresie edukacji, promocji, informacji, działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz rozwojem turystyki),
 - kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego – gminnej ewidencji zabytków),
- koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z gminami sąsiednimi, ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi)

10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy art. 87 ust. 1 i ust. 5 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata wójt (burmistrz, prezydent) sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy (Miasta). Wskazane jest aby sprawozdania z realizacji Programu były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym np. poziom (w % bądź liczbach):

- wydatków budżetu na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo- konserwatorskich przy zabytkach,
- liczba obiektów poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych,
- liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.,
- elementy dziedzictwa kulturowego wprowadzone do edukacji szkolnej oraz przedszkolnej,
- elementy dziedzictwa kulturowego w pracach bibliotek oraz gminnych jednostek kultury.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczenie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 ww. Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej ww. tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

Źródła krajowe:

dotacje ministra kultury oraz programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego <http://mkidn.gov.pl> ,

promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,

dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,

dotacje wojewódzkie,

dotacje powiatowe,

dotacje gminne,

inne źródła.

Źródła zagraniczne:

źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych,

źródła pozaunijne.

11.1 ŹRÓDŁA KRAJOWE

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ MINISTRA WŁAŚCIWEGO DS. KULTURY ORAZ PROGRAMY OPERACYJNE MINISTERSTWA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Ogłaszane decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego programy operacyjne stanowią podstawę ubiegania się o środki ministerialne na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki

samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie artystyczne, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze. Programy operacyjne określają: cele, zadania, typy projektów, alokację finansową, uprawnionych wnioskodawców, tryb naboru i wyboru wniosków, kryteria oceny, zobowiązania wnioskodawców, wskaźniki monitoringu. Przy ocenie wniosków branych jest pod uwagę wiele kryteriów, m.in.: wartość merytoryczna, zakorzenienie w tradycji, zasadność realizacji projektu, wiarygodność organizatora, efektywność wykorzystania środków. Programy są ogłaszane rokrocznie, z reguły w kilku priorytetach.

Celem Programu „Dziedzictwo kulturowe” jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

a. Ochrona zabytków

Strategicznym celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Kluczowe dla realizacji celów priorytetu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. W ramach priorytetu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. W pierwszej kolejności wsparcie otrzymywać będą obiekty najbardziej zagrożone oraz zabytki najcenniejsze – wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznane za Pomniki Historii oraz te, posiadające wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Biorąc pod uwagę fakt, że priorytet ma charakter ogólnopolski, szczególny nacisk kładziony jest też na projekty uwzględniające rolę zabytków w rozwoju turystyki. Dlatego istotnym celem priorytetu jest kierowanie pomocy dla cennych obiektów położonych na terenach uboższych gospodarczo i turystycznie, czego efektem będzie zwiększenie dostępności do zabytków, podniesienie atrakcyjności regionów i wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

Mimo że określone regulaminem zasady dopuszczają możliwość całkowitego finansowania zadania, to wsparcie takie będzie można otrzymać tylko w szczególnych przypadkach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną i naukową, wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub gdy stan zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac. Istotnym elementem branych pod uwagę przy ocenie organizatorów będzie ich doświadczenie, podejmowanie w przeszłości działań zmierzających do zabezpieczenia obiektu zabytkowego oraz umiejętność pozyskiwania innych niż ministerialne środków na realizację zadania, a także zdolność do maksymalnego wykorzystania w przyszłości potencjału dofinansowanej inwestycji. Kluczowym efektem działań realizowanych w ramach priorytetu winno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych we współczesnym, podlegającym dynamicznym, nierzadko nieodwracalnym zmianom otoczeniu. Dzięki realizacji nakreślonych wyżej celów obiekty zabytkowe, zachowując status materialnych świadectw minionych wieków, pozostaną integralną, pełnoprawną częścią czasów obecnych i przyszłych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

1. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
2. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków).
3. W przypadku zadań określonych w ust. 1 można ubiegać się wyłącznie o dofinansowanie kosztów określonych w art. 77. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
4. Do priorytetu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

Uprawnieni wnioskodawcy

1. o dofinansowanie w ramach priorytetu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego – osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.

2. W przypadku zadań określonych w § 1 ust. 1 pkt. 2 regulaminu tego priorytetu o dofinansowanie ubiegać mogą się wyłącznie wnioskodawcy, których działalność nie jest finansowana ze środków publicznych.

3. o dofinansowanie w ramach priorytetu nie mogą ubiegać się państwowe instytucje kultury, publiczne szkoły oraz uczelnie wyższe, uczelnie artystyczne oraz inne podmioty, o których mowa w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Tryb naboru: do 30 listopada br. i 31 marca następnego. Nabory listopadowe zazwyczaj wyczerpują alokację na dany rok.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 25 000,00 zł.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Dofinansowanie, zgodnie z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych.

4. W przypadkach określonych w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dofinansowanie może być udzielone w kwocie do 100% nakładów koniecznych.

5. Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych zobowiązany jest umieścić we wniosku stosowną informację na ten temat wraz z uzasadnieniem. Wniosek nie zawierający takiego uzasadnienia zostanie odrzucony jako błędny formalnie.

Na podstawie art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

1. sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich
2. przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
3. wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
4. opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
5. wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
6. sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
7. zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
8. stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
9. odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
10. odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
11. odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
12. modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
13. wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
14. uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
15. działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;

16. zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15;

17. zakup i montaż instalacji przeciw włamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

UWAGA – sporządzenie ekspertyz, badań, dokumentacji, programów lub projektów stanowi koszty kwalifikowane jedynie w przypadku, gdy są częścią prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, bądź wynikają z prowadzonych prac i są wykonywane po dacie podpisania umowy o dotację.

b. Kultura ludowa i tradycyjna

Strategicznym celem programu jest wspieranie zjawisk związanych z kulturami tradycyjnymi funkcjonującymi na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim (oraz narodowym), które występują zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich. Dofinansowywane będą przedsięwzięcia związane ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych ich elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania, w tym odnoszących się także do kultur mniejszości narodowych i etnicznych oraz tradycji środowiskowych (w tym zawodowych i wiekowych np. zjawisk folkloru dziecięcego i młodzieżowego). Inicjatywy te mają przyczyniać się do integracji członków społeczności, wśród których dane zjawiska funkcjonują, i w ramach których są przekazywane (transmitowane). Zadaniem programu jest wspieranie działań związanych z materialnym oraz niematerialnym wymiarem dziedzictwa kulturowego, co wpisuje się w założenia ratyfikowanej w 2011 roku przez Rzeczpospolitą Polską Konwencji UNESCO z 2003 roku w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Szczególny nacisk w programie zostaje położony na projekty kompleksowe, integrujące zarówno nadawców – twórców depozytariuszy i nosicieli treści kultury wywodzących się ze społeczności lokalnych i regionalnych oraz profesjonalistów i znawców w swoich dziedzinach, jak i odbiorców (indywidualnych i zbiorowych). Istotne jest rejestrowanie, dokumentowanie i archiwizowanie materialnych i niematerialnych przejawów kultur tradycyjnych; tworzenie odpowiednich metod i narzędzi służących ich ochronie i upowszechnianiu; wypracowywanie i dzielenie się dobrymi praktykami oraz nawiązywanie interdyscyplinarnych i międzyśrodowiskowych kontaktów; wykorzystywanie wszelkich form i sposobów promocji podejmowanych działań, w tym tworzenie ogólnodostępnych repozytoriów związanych z zasobami kultur tradycyjnych i ich transformacjami.

c. Ochrona zabytków archeologicznych

Strategicznym celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Cel ten został sformułowany w oparciu o fundamentalną dla ochrony dziedzictwa kulturowego zasadę zrównoważonego rozwoju, która dopuszcza inwazyjne metody badawcze jedynie w ostateczności, gdy stanowisko (zabytek archeologiczny) narażone jest na bezpośrednie zniszczenie spowodowane oddziaływaniem przyrodniczym, bądź działaniami człowieka. Stąd zadaniem priorytetu jest wspieranie i promocja badań prowadzonych metodami niedestrukcyjnymi, wykorzystującymi techniki tradycyjne oraz nowoczesne osiągnięcia techniczne, a także publikacja ich wyników. Nie będą natomiast wspierane projekty, które prowadzą do niszczenia stanowisk archeologicznych (np. poprzedzające rekonstrukcje na stanowisku archeologicznym).

Ze względu na rozległość, różnorodność, a zwłaszcza nieodnawialność zasobów tworzących dziedzictwo archeologiczne oraz złożoność procesów związanych z jego badaniem i ochroną, kluczowe dla właściwej realizacji celów priorytetu jest nie tylko zachowanie wysokiej wartości naukowej i poznawczej prowadzonych działań, lecz również przestrzeganie w trakcie ich realizacji określonych norm międzynarodowych, wskazanych w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego (Konwencja Maltańska) i Międzynarodowej Karcie Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS (Karta Lozańska). Zadania finansowane z ramach priorytetu powinny być realizowane zgodnie z tymi zasadami. Szczególnie istotne jest upowszechnianie wyników badań już zakończonych, które do tej pory nie doczekały się opracowania i publikacji, stąd projekty podejmujące takie zagadnienia będą wyżej oceniane.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem, umożliwiającym skuteczną realizację projektów o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, w ramach priorytetu rozszerzony zostaje zakres finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu.

Wsparcie finansowe udzielane będzie tym projektom, których autorzy, dysponując niezbędnym doświadczeniem oraz zapleczem organizacyjnym i naukowym, gwarantują stabilność działania oraz wysoki poziom kadry odpowiedzialnej za realizację podjętych zamierzeń merytorycznych.

Zasadniczym efektem działań finansowanych w ramach priorytetu powinno być upowszechnienie w środowisku naukowym i konserwatorskim wyników przeprowadzonych dotychczas badań, co pozwoli na wykorzystanie ich do świadomej i zrównoważonej ochrony dziedzictwa. Równoległe działania te powinny rozwijać świadomość społeczną, zarówno jeśli chodzi o wartość dziedzictwa archeologicznego, jak i potrzebę jego zachowania i ochrony, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) ewidencja i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych;
- 2) nieinwazyjne badania archeologiczne, niezwiązane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt;
- 3) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

W przypadku wyników archeologicznych badań poprzedzających inwestycje, dofinansowane mogą być wyłącznie koszty opracowania redakcyjnego i publikacji książkowej oraz ewentualnych dodatkowych analiz, które nie zostały wykonane w ramach umowy z inwestorem.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury;
- 2) państwowe instytucje kultury;
- 3) organizacje pozarządowe;
- 4) publiczne uczelnie akademickie;
- 5) niepubliczne uczelnie akademickie;
- 6) podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 30 000 zł.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Maksymalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 200 000 zł oraz nie może przekraczać 85% budżetu przedstawionego we wniosku.

Wnioskodawca może ubiegać się o dofinansowanie zadania na okres dwóch kolejnych lat. Zadania dwuletnie muszą spełniać następujące warunki:

- 1) wnioskodawca przedstawia w formularzu wniosku odrębne kosztorysy i harmonogramy na każdy rok realizacji zadania;
- 2) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie minimalnej i maksymalnej kwoty dofinansowania wnioskowanego na dany rok realizacji, określone w § 14 ust. 1 i ust. 3 regulaminu priorytetu;
- 3) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie procentowego udziału dofinansowania ministra w stosunku do rocznego budżetu zadania określone w §14 ust. 3 regulaminu priorytetu, z zastrzeżeniem § 14 ust. 7-9 .

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku, określona zostaje całościowa kwota dofinansowania wraz z podziałem na każdy rok realizacji.

Koszty kwalifikowane:

1. Honoraria i wynagrodzenia:

- wykonawców badań, dokumentacji, konserwacji i analiz specjalistycznych,
- autorów tekstów i opracowań,
- redaktorów, tłumaczy i recenzentów tekstów do publikacji.

2. Zakup usług związanych z realizacją zadania:

- analizy i badania specjalistyczne, np. metalograficzne, dendrologiczne,
- wykonanie dokumentacji, także w formie cyfrowej (np. modele 3D, skany),
- konserwacja zabytków ruchomych,
- wykonanie zdjęć lotniczych,
- badania nieinwazyjne, np. geomagnetyczne, elektrooporowe.

3. Koszty związane z publikacją, w tym:

- projekt, skład, łamanie, druk,
- opracowanie fotografii i ilustracji,
- tłoczenie płyt,
- publikacja w internecie.

4. Organizacja realizacji zadania, w tym:

- wynajęcie sprzętu niezbędnego do wykonania badań,
- zakup map niezbędnych do realizacji zadania,
- zakup niezbędnych materiałów biurowych,
- koszty transportu i wyjazdów w teren (z wyłączeniem noclegów),
- koordynacja zadania,
- obsługa finansowo-księgową (nie dotyczy instytucji kultury oraz uczelni).

5. Promocja zadania, w tym: ogłoszenia w mediach i internecie, ulotki i broszury reklamowe, organizacja wystaw, spotkań i konferencji (ale nie udział w konferencjach organizowanych przez inne podmioty).

Koszty promocji nie powinny przekraczać 10% budżetu zadania.

d. Rozwój infrastruktury kultury – Infrastruktura kultury

Celem Programu „Rozwój infrastruktury kultury” jest wsparcie infrastruktury i poprawa funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną, szkół i uczelni artystycznych oraz domów kultury.

Celem priorytetu jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze.

Od wielu lat sytuacja podmiotów działających w sferze kultury ukazuje ogromne potrzeby wsparcia finansowego, które umożliwi ich modernizację i rozwój, a także zwiększenie dostępu i podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej. Strategicznym celem priorytetu jest zatem stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze. Katalog działań priorytetu, obejmujący prace budowlane, zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych, czy sporządzanie dokumentacji technicznej, daje możliwość finansowania zadań generujących istotne zmiany jakościowe, w zakresie sprawności i efektywności funkcjonowania zaplecza materialno-technicznego, podmiotów objętych priorytetem.

Ze względu na zróżnicowany stan infrastruktury w tym sektorze założenia priorytetu dopuszczają finansowanie różnorodnych zadań. Szczególnie istotne są: poprawa stanu infrastruktury kultury zwiększająca dostęp do oferty kulturalnej i podnosząca jej atrakcyjność, działania przyczyniające się do faktycznego zwiększenia potencjału instytucji kultury, dostosowanie do standardów europejskich, wzrost konkurencyjności podmiotu, wzmocnienie działalności o charakterze ponadregionalnym. Konieczne jest także wspieranie zadań o charakterze interwencyjnym, likwidujących skutki zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych lub związanych z prowadzeniem wieloletnich inwestycji, wdrażaniem działań zapewniających niezbędne warunki do prowadzenia działalności kulturalnej.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem umożliwiającym skuteczną realizację projektów, o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, zostaje wprowadzona w ramach priorytetu możliwość finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu w danym roku budżetowym. Wsparcie finansowe kierowane będzie do podmiotów, których zadania powstaną w oparciu o stabilne źródła finansowania, przy założeniu, że autorzy projektów gwarantują konsekwentną realizację podjętych działań, a inwestycje wpiszą się w ich kompleksowe plany rozwoju. Istotnym kryterium oceny projektów będą zarówno korzyści, wynikające z realizacji zadania na tle potrzeb podobnej grupy wnioskodawców, jak i zdolność do prowadzenia działań inwestycyjnych oraz dotychczasowa działalność kulturalna w okresie 2 ostatnich lat.

Inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury, poprzez tworzenie przyjaznej i nowoczesnej bazy technicznej, powinny przyczynić się do zwiększenia efektywności działalności instytucji kultury oraz wzrostu uczestnictwa w kulturze.

1. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań inwestycyjnych służących prowadzeniu działalności kulturalnej:

- 1) budowa, roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych i wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej;
- 2) zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych;
- 3) przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko;
- 4) zadania dotyczące budowy, rozbudowy i przebudowy obiektów budowlanych wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury – z wyjątkiem domów kultury, centrów kultury oraz ośrodków kultury;
- 2) państwowe instytucje kultury;
- 3) jednostki samorządu terytorialnego – z wyjątkiem sytuacji, gdy występują o dofinansowanie jako organy prowadzące domy kultury, centra kultury oraz ośrodki kultury;
- 4) organizacje pozarządowe;
- 5) kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi:

- 1) 50 000 zł – w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 2 i pkt. 3 regulaminu priorytetu;
- 2) 300 000 zł – w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 i pkt. 4 regulaminu priorytetu.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Wnioskowane dofinansowanie nie może przekraczać:

- 1) 75% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania nie wyższej niż 3 000 000 zł;
- 2) 50% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania wyższej niż 3 000 000 zł.

Koszty kwalifikowane:

Budowa, roboty budowlane, przebudowa i remont obiektu budowlanego na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury – koszty prac wykonywanych w obiektach lub koszty adaptacji obiektów, służących poprawie warunków ich funkcjonowania, tj.

- budowa – wykonanie obiektu budowlanego w określonym miejscu, a także odbudowa, rozbudowa, nadbudowa obiektu budowlanego;
- roboty budowlane – prowadzenie prac polegających na budowie, przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego;
- przebudowa (modernizacja) – wykonanie robót budowlanych, w wyniku których następuje zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu budowlanego;
- remont – wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego, przy czym możliwe jest stosowanie wyrobów budowlanych innych, niż użyto w stanie pierwotnym. Dopuszcza się prace remontowe polegające na bieżącej konserwacji i wykończeniu obiektu (malowanie ścian, cyklinowanie podłóg);
- urządzenia budowlane – wyposażenie obiektu budowlanego w urządzenia techniczne zapewniające możliwość użytkowania obiektu, jak: przyłącza, urządzenia instalacyjne, w tym służące oczyszczaniu lub gromadzeniu ścieków, a także place postojowe, ogrodzenia;
- przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do realizacji planowanych prac – koszty opracowań/projektów dokumentacji branżowej, w tym także projekty aranżacji wnętrz;
- nadzór inwestorski/autorski – kontrola obiektów i procesów budowlanych;
- koszty związane z przeprowadzeniem postępowania przetargowego;
- koszty transportu.

Zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych – koszty zakupu środków trwałych służących wielokrotnemu wykorzystaniu takich jak:

- instrumenty i akcesoria muzyczne;
- sprzęt komputerowy i oprogramowanie;
- urządzenia biurowe;
- meble;
- systemy zabezpieczające przed kradzieżą/włamaniem;
- sprzęt/system nagłośnieniowy, oświetleniowy, multimedialny;
- wyposażenie pracowni specjalistycznych, np. pracowni plastycznych (sztalugi, antyramy, piece ceramiczne, koła garncarskie itp.), muzycznych, baletowych, krawieckich, scenograficznych, fotograficznych (aparaty fotograficzne, obiektywy, lampy, statywy, akcesoria ciemniowe itp.), filmowych, multimedialnych (tablice interaktywne, sprzęt audio-video, komputerowy, czytniki, tablety, oprogramowanie itp.), sal wystawowych (gabloty, systemy ekspozycyjne, manekiny itp.); sal teatralnych i kinowych (fotele, kurtyny, żaluzje, rolety, wyposażenie audio-video, rampy oświetleniowe, zaplecze itp.);
- środki transportu służące działalności kulturalnej;
- specjalistyczny sprzęt umożliwiający osobom niepełnosprawnym dostęp do oferty kulturalnej;
- montaż zakupionego sprzętu lub wyposażenia;
- transport zakupionego wyposażenia.

Przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji – koszty wykonania projektów architektonicznych, studium wykonalności, analiz oddziaływań na środowisko.

Budowa, rozbudowa i przebudowa obiektów budowlanych, wraz z zakupami niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich – współfinansowanie kosztów niekwalifikowanych projektów budowy i przebudowy obiektów służących działalności kulturalnej ze środków europejskich, mających podpisane umowy na dofinansowanie projektu, które są kosztami objętymi niniejszym programem jak przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 regulaminu.

Warto wspomnieć także o innych programach realizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a mianowicie:

„Zabytek Zadbany” - jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 roku podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Ocenie Jury konkursowego podlegać będą jakość i zakres prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych, a także wykonane rewitalizacje zabytków architektury. Konkurs promuje właściwe użytkowanie zabytkowych obiektów, ochronę „substancji zabytkowej” podczas wykonywanych remontów, utrzymanie estetycznego wyglądu budowli oraz ich otoczenia, które nierzadko również wpisane jest do rejestru zabytków.

Wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi w kraju - celem programu jest wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń z historii Polski związanych z walką i męczeństwem, a także wspieranie prowadzenia działań naukowych upowszechniających wiedzę na temat tych wydarzeń

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTEKÓW

1. Cel rozdziału środków:

Poprawa stanu zachowania zabytków poprzez:

- a) ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego;
- b) konserwację i rewitalizację zabytków;
- c) udostępnianie zabytków na cele publiczne.

2. Rodzaje kwalifikujących się zadań: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (projekty realizowane bez udziału środków europejskich):

- a) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- b) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- c) przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

3. Uprawnieni wnioskodawcy:

- a) osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego;
- b) z wnioskiem o udzielenie dofinansowania, o którym mowa w pkt 2 lit. c, może wystąpić wnioskodawca, którego działalność nie jest finansowana ze środków publicznych, po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wnioskodawcami nie mogą być: państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra Edukacji Narodowej, państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

4. Koszty kwalifikujące się do dofinansowania:

- a) dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych może obejmować nakłady konieczne na prace lub roboty określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- b) dofinansowanie może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych;
- c) dofinansowanie w wysokości do 100 % może być udzielone jedynie w przypadkach gdy:
 - zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub robót,
 - stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót.

Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych jest zobowiązany do uzasadnienia swojego wniosku. Uzasadnienie winno być poparte dokumentem potwierdzającym spełnienie przez wnioskodawcę przesłanek o których mowa w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (np. kserem karty białej, szczegółowy opis stanu zachowania, ekspertyza techniczna itp.).

DOTACJE WOJEWÓDZKIE

Proces dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, odbywa się zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie odpowiedniej uchwały Sejmiku Województwa w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa.

DOTACJE POWIATOWE

W myśl art. 81. ust. 1. i 2. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru. Art. 82. 1. Precyzuje, iż łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

DOTACJE GMINNE

Zgodnie z art. 81 ww. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Miasta lub Gminy.

11.2 ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE W RAMACH FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Regionalny Program Operacyjny posiada wiele możliwości wspierania inwestycji związanych z rewitalizacją. Tryb naboru wniosków odbywa się zazwyczaj w trybie konkursowym, ogłaszanym w zależności od harmonogramu realizacji RPO. W celu pozyskania środków z tych źródeł, należy

dotrzeć do odpowiednich dokumentów programowych. W momencie wejścia w życie nowej perspektywy niniejszy rozdział powinien zostać zaktualizowany.

PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego największe znaczenie ma oś priorytetowa VIII – Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury, w ramach której wskazano Priorytet inwestycyjny 6 C – Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Priorytet zakłada lepszą dostępność infrastruktury kultury i dziedzictwa kulturowego oraz wzrost kompetencji kulturowych społeczeństwa jako ważnych elementów konkurencyjności gospodarki. Rezultatem interwencji będzie poprawa uczestnictwa społeczeństwa w kulturze skutkująca wzrostem poziomu kompetencji kulturowych oraz postaw kreatywnych, jako ważnych elementów poprawy konkurencyjności gospodarki.

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparciem objęte będą kompleksowe zadania związane z ochroną i udostępnieniem, w tym turystycznym, zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym, w tym znajdujących się na liście Światowego Dziedzictwa UNESCO i liście obiektów uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii. Przewiduje się również realizację projektów dotyczących rozwoju zasobów kultury jako miejsc prezentacji dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez poprawę standardów funkcjonowania instytucji kultury, pełniących rolę kulturotwórczą i rolę ośrodków życia kulturalnego w wielu miastach Polski. Wspierane będą również nowoczesne rozwiązania w zakresie dostępu do kultury.

Wsparciem objęte zostaną projekty dotyczące infrastruktury małej skali, dla których maksymalna wartość wynosi 5 mln euro kosztów całkowitych; w przypadku projektów dotyczących dziedzictwa kulturowego znajdujących się na liście UNESCO próg ten wynosi 10 mln euro. Beneficjentami w ramach priorytetu inwestycyjnego będą instytucje kultury, archiwa państwowe, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły i uczelnie artystyczne prowadzone i nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, podmioty zarządzające obiektami indywidualnie wpisanymi na Listę Dziedzictwa UNESCO. Wsparcie będą mogły uzyskać również partnerstwa projektowe zawiązane przez uprawnionych beneficjentów Grupami docelowymi wsparcia będą użytkownicy wspieranej infrastruktury, tj. mieszkańcy całej Polski oraz turyści (również zagraniczni). Infrastruktura ta zlokalizowana jest głównie na terenie miast wojewódzkich (i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie) oraz w mniejszym stopniu w miastach regionalnych i subregionalnych.

Informacje dostępne na: <http://www.pois.gov.pl>

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia dokładnych szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ co roku mogą one ulegać zmianom.

ULGI PODATKOWE

Formą pomocy finansowej dla właścicieli obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków jest system ulg podatkowych:

- Na podstawie art. 4, ust. 1, pkt 9, lit. c i d ustawy o podatku od spadku i darowizn (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 596 ze zm.) zwolnione od podatku jest nabycie spadku zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, jeżeli nabywca jest zaliczany do I lub II grupy spadkowej oraz gdy zabezpiecza je i konserwuje zgodnie z obowiązującymi przepisami. Zwolnienie od podatku przysługuje też w przypadku nabycia w spadku zabytków ruchomych i kolekcji wpisanych do rejestru zabytków.
- Na podstawie art. 7, ust. 1, pkt 6 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 70 z późniejszymi zmianami) zwalnia się od podatku od nieruchomości: budynki i grunty wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia dokładnych szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ co roku mogą one ulegać zmianom.

12. MISJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OSIĘCINY

Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest dokumentem długofalowym, zapisy w nim zawarte powinny być brane pod uwagę we wszelkich działaniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na terenie gminy. Konsekwentna realizacja założeń Programu przyczyni się do poprawy jakości środowiska kulturowego, wzrostu nakładów finansowych na inwestycje związane z obiektami zabytkowymi (zarówno w przypadku osób prywatnych, administracji publicznej, jak i organizacji pozarządowych), szerszej promocji gminy i przyciągnięcia turystów, a także do wzrostu świadomości regionalnej mieszkańców i poprawy ich sytuacji materialnej.

W sporządzanych co cztery lata aktualizacjach Programu powinny znajdować się odniesienia do uaktualnionych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, zawartych w innych dokumentach strategicznych gminy, zwrócić też należy uwagę na wyszczególnienie obowiązujących w danym momencie aktów prawnych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami kładzie szczególny nacisk na wykorzystanie istniejących źródeł finansowania inwestycji związanych z opieką nad zabytkami, intensywne działania w obszarach najbardziej atrakcyjnych historycznie, promocję dziedzictwa kulturowego oraz wypracowanie odpowiednich schematów współpracy administracji samorządowej z właścicielami obiektów zabytkowych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowić będzie pomocne narzędzie w ukierunkowaniu polityki gminnej w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonej w sposób uporządkowany i długoterminowy. Wszystkie te elementy przyczynią się do postrzegania gminy, jako przyjaznej turystom i inwestorom, dumnej ze swoich walorów zabytkowych oraz dbającej o własne dziedzictwo kulturowe i historyczne.

WYKAZ OBIEKTÓW WŁĄCZONYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Czas powstania	Rejestr / Ewidencja zabytków
1	obszar gminy	Linia kolejki wąskotorowej	1914-1915	ew. zab.
2	Bartłomiejewice	krzyż przydrożny	ok. 1945, rem. po 2000	ew. zab.
3	Bełszewo	krzyż przydrożny	ok. 1940, rem. po 2010	ew. zab.
4	Bełszewo	dom	1926	ew. zab.
5	Bilno	krzyż przydrożny	ok. 1945, rem. po 2000	ew. zab.
6	Bilno	krzyż przydrożny	1 poł. XX w.	ew. zab.
7	Bilno	park podworski	XIX w.	ew. zab.
8	Bodzanówek	grodzisko		1969. 11. 26 – C/107
	Borucin	zespół dworsko – parkowy :		
9		dwór, ob. szkoła	XIX w. poł. po	1995. 07. 17 – A/723
10		park dworski	XIX w. 2 poł.	
11		spichlerz	XIX w. poł. po	
12	Borucin	Borucin	ok. 1945	ew. zab.
	Borucinek	zespół dworsko – parkowy :		
13		dwór, ob. szkoła	1900 ok.	1987. 11. 4 – A/1485
14		park dworski	XIX/XX w.	
15		owczarnia	XIX w. poł. po	
16	Borucinek	kapliczka przydrożna z figurą NMP	ok. 1930 r.	ew. zab.
	Jarantowice	zespół dworsko – parkowy :		
17		dwór	1914	1987. 10. 12 – A/1488
18		park dworski	XX w. pocz.	
19		gorzelnia, ob. magazyn	1907	
20		spichlerz (ob. stodoła)	1920 ok.	
21		chlewnia	1920 ok.	
22		stodoła	1900 ok.	
23		kuźnia i warsztat	1900 ok.	
24		dziesięciorak	1900 ok.	
25		ośmiorak	1900 ok.	
26		magazyn	1900 ok.	
27		łodownia	ok. 1920	

28		ogrodzenie folwarku	1900 ok.	
29	Jarantowice	krzyż przydrożny	ok. poł. XX w., rem. po 2000	ew. zab.
	Konary	<u>zespół dworsko – parkowy :</u>		ew. zab.
30		dwór, ob. szkoła	1938-1939	ew. zab.
31		czworak	1900 ok.	ew. zab.
32		park dworski	XIX w. 2 poł.	ew. zab.
33	Konary	figura przydrożna NMP	1 poł. XX w.	ew. zab.
34	Kościelna Wieś	zespół ruralistyczny wsi Kościelna Wieś		ew. zab.
	Kościelna Wieś	<u>zespół kościoła parafialnego :</u>		
35		kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Wawrzyńca	XII w. poł.	1955. 04. 18- A/453
36		dzwonnica drewniana	XIX w. poł. ok.	ew. zab.
37		ogrodzenie		ew. zab.
38		starodrzew		ew. zab.
	Kościelna Wieś	<u>zespół cmentarza rzymskokatolickiego :</u>		ew. zab.
39		cmentarz rzymskokatolicki	XVIII w. k.	ew. zab.
40		kaplica grobowa rodziny Brochockich	XX w. pocz.	ew. zab.
41		kaplica cmentarna	XVIII w. k.	ew. zab.
42		historyczne nagrobki	od XVIII w.	ew. zab.
43		ogrodzenie murowano – żelazne	XIX w.	ew. zab.
44		starodrzew		ew. zab.
	Kościelna Wieś	<u>zespół dworsko – parkowy :</u>		
45		ruina dworu	XIX w. poł. ok.	1966.04.28 – A/1209/1
46		park dworski	XIX w.	1987.11.04 – A/1209/2
47	Kościelna Wieś	grodzisko		1969. 11. 26 – C/106
48	Kościelna Wieś	krzyż przydrożny	ok. 1940, rem. lata 90 XX w.	ew. zab.
49	Krotoszyn	park dworski	XIX w. k.	1987. 11. 04 – A/1207
50	Krotoszyn	Figura przydrożna MB	l. 30-te XX w., rem. po 2000	ew. zab.
51	Krotoszyn	krzyż przydrożny	l. 30-te XX w., przeb. po 2000	ew. zab.
52	Krotoszyn	Figura przydrożna MB	1 poł. XX w.	ew. zab.
53	Krotoszyn	krzyż przydrożny	ok. poł. XX w., rem. przed 2000	ew. zab.
54	Krotoszyn II	Figura przydrożna MB	ok. poł. XX w.	ew. zab.
55	Krotoszyn II	krzyż przydrożny	1947	ew. zab.
56	Krotoszyn Kolonja	krzyż przydrożny	l. 30-te XX w., odbud. w 1947	ew. zab.
57	Krotoszyn Kolonja	Figura przydrożna MB	1931, odnowiona po 2000	ew. zab.
58	Latkowo	park dworski	XVIII/XIX w., ok. poł. XIX w., 1945	1987. 10. 20 – A/1314
59	Latkowo	d. stajnia z zespołu folwarku dworu	XIX w. 2 ćw.	ew. zab.
60	Latkowo Kolonja	krzyż przydrożny	ok. poł. XX w., rem. przed 2000	ew. zab.
61	Latkowo Kolonja	Figura przydrożna	1949	ew. zab.
62	Lekarszewice	budynki z zespołu folwarku dworu	XIX/XX w.	ew. zab.
63	Lekarszewice	pozostałości parku	XIX/XX w.	ew. zab.
64	Lekarszewice	krzyż przydrożny	ok. 1940, rem. po 2000	ew. zab.
65	Lekarszewice	Kapliczka przydrożna	1 poł. XX w.	ew. zab.
66	Lekarszewice	fragment pomnika pamięci Piotra i Marianny Woźnickich	1913	ew. zab.
67	Nagórki	krzyż przydrożny	ok. poł. XX w., rem. po	ew. zab.

			2000	
68	Nagórki	krzyż przydrożny	ok. poł. XX w., rem. przed 2000	ew. zab.
69	Osięciny	historyczne założenie urbanistyczne miejscowości	XIX w.	ew. zab.
	Osięciny	zespół kościoła –parafialnego :		
70		kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Opieki MB wraz z działką nr 158	1854-1856	1981. 02. 19 – A/703
71		ogrodzenie	XIX w. k.	
72		starodrzew		
73		plebania	1880	
74		kaplica	XIX w. k.	ew. zab.
	Osięciny	cmentarz parafialny rzymskokatolicki :	XVIII w. k.	ew. zab.
75		historyczne nagrobki		ew. zab.
76		ogrodzenie		ew. zab.
77		starodrzew		ew. zab.
	Osięciny	zespół dworsko – parkowy :		
78		dwór, ul. Włocławska 2	XIX w. 2 ćw.	1966. 04. 28 – A/1487
79		park dworski	XVIII/XIX w.	
80		folwark :		1987. 10. 20 - A/1487
81		rządcaówka	XIX w. poł.	
82		stajnia (1)	1883	
83		stajnia, ob. Cieletnik i stajnia (2)	1939	
84		owczarnia	XIX w. k.	
85		ogrodzenie	XIX w. k.	
86		stodoła	k. XIX w.	ew. zab.
87	Osięciny	dom ul. Kilińskiego 9	1 ćw. XX w.	ew. zab.
88	Osięciny	młyn murowano-drewniany, ul. Kilińskiego 25	XIX/XX w.	ew. zab.
89	Osięciny	kamienica, Kościuszki 1 / Plac Bohaterów Powstania Warszawy	1930	ew. zab.
90	Osięciny	kamienica, Kościuszki 5	pocz. XX w.	ew. zab.
91	Osięciny	d. synagoga	2 poł. XIX w, 1920	ew. zab.
92	Osięciny	d. młyn - spichlerz, Kościuszki 37a	ok. 1930	ew. zab.
93	Osięciny	karczma, ob. dom, ul. Rataja 1	XIX w. 1 poł.	ew. zab.
94	Osięciny	kapliczka przydrożna z figurą NMP, Włocławska / Wyszyńskiego	po 1940, rem. ok. 2013	ew. zab.
95	Osięciny	dom, Wojska Polskiego 1 / Rataja	ok. 1930	ew. zab.
96	Osięciny	dom, Wojska Polskiego 3	ok. 1920	ew. zab.
97	Osięciny	dom, Wojska Polskiego 19	1942	ew. zab.
98	Osięciny	kamienica, Pl. Wolności 7	ok. 1860	ew. zab.
99	Osięciny	kamienica, Pl. Wolności 20	2 poł. XIX w.	ew. zab.
100	Osięciny	dom, ul. Traugutta 28	ok. 1930	ew. zab.
101	Osięciny	krzyż przydrożny (w sąsiedztwie m. Zagaj nr 1A)	ok. 1940, rem. 1981	ew. zab.
102	Osięciny	krzyż przydrożny	po 1940, rem. po 2010	ew. zab.
103	Osięciny	aleja lipowa przy szosie do Wieńca		ew. zab.
	Oslonki	zespół dworsko – parkowy :		ew. zab.
104		dwór	1900 ok.	ew. zab.
105		pozostałości parku	XIX w. 2 poł.	ew. zab.
106	Osięciny-Karolin	d. cmentarz żydowski (dz. nr 529)	XIX w.	ew. zab.
107	Pilichowo	krzyż przydrożny	ok. 1945, rem. l. 90 XX w.	ew. zab.
108	Pilichowo	kapliczka przydrożna z figurą NMP	ok. 1940	ew. zab.
109	Pilichowo	kapliczka na drzewie	ok. 1940	ew. zab.
110	Pocierzyn	park dworski	XIX w.	1987. 11. 04 – A/1484
111	Pocierzyn	krzyż przydrożny	ok. poł. XX w., rem. po 2000	ew. zab.

112	Powałkowice	kapliczka przydrożna	1 poł. XX w.	ew. zab.
	Pułkownikowo	zespół dworsko – parkowy :		ew. zab.
113		dwór w ruinie	XIX w. 3 ćw.	ew. zab.
114		park dworski	XX w. pocz.	ew. zab.
	Ruszki	zespół kaplicy filialnej :		ew. zab.
115		kaplica filialna rzymskokatolicka murowana	1920	ew. zab.
116		ogrodzenie	1920	ew. zab.
117		krzyż przy kaplicy	2 poł. XX w.	ew. zab.
118		starodrzew		ew. zab.
119		Ruszki	przydrożna figura NMP	ok. 1930 r.
120	Ruszki	krzyż przydrożny	1 poł. XX w.	ew. zab.
121	Ruszki Kolonia	przydrożna figura NMP	l. 30 XX w., przeb. w l. 80 XX w.	ew. zab.
122	Samszyce	Linia kolejki wąskotorowej (przy drodze nr 267)	1914-1915	ew. zab.
123	Samszyce	krzyż przydrożny	ok. 1945 r., rem. po 2000	ew. zab.
124	Sęczkowo	aleja lipowa		ew. zab.
125	Sęczkowo	krzyż przydrożny	ok. poł. XX w., rem. po 2000	ew. zab.
126	Sęczkowo	przydrożna figura NMP	1 poł. XX w.	ew. zab.
127	Szalonki	park podworski	XIX w.	1987. 11. 04 – A/1208
128	Szalonki	kapliczka przydrożna	2 ćw. XX w.	ew. zab.
129	Włodzimierka	pomnik nagrobny (na poboczu drogi)	1869	ew. zab.
130	Włodzimierka	krzyż przydrożny	ok. 1945, rem. 1981	ew. zab.
131	Wola Skarbkowa	krzyż przydrożny	ok. 1945, rem. l. 80 XX w.	ew. zab.
132	Wola Skarbkowa	przydrożna figura NMP	1946	ew. zab.
	Zagajewice	zespół dworsko – parkowy :		ew. zab.
133		dwór	1900 ok.	ew. zab.
134		pozostałości parku		ew. zab.
135	Zagajewice	krzyż przydrożny	ok. 1945, rem. po 2000	ew. zab.
136	Zielińsk	przydrożna figura NMP	1 poł. XX w.	ew. zab.
137	Żakowice	kapliczka przydrożna	ok. poł. XX w.	ew. zab.

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH WŁĄCZONYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Lp	miejsowość	nr stan	nr AZP	nr na AZP	funkcja	kultura	bliższa chronologia
1	Bilno	1	46-44	7	śląd osadnictwa		schyłkowy neolit
					osada	k. pucharów lejkowatych	faza II-III
					osada	k. łużycka	
					osada	k. przeworska	
2	Bilno	2	46-44	8	śląd osadnictwa		średniowiecze
					osada	k. łużycka	
3	Bilno	3	46-44	9	osada	k. przeworska	
4	Bilno	4	46-44	10	śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. ceramiki wstęgowej	
5	Bilno	5	46-44	11	osada	k. pucharów	

						lejkowatych	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
6	Bilno	6	46-44	12	śląd osadnictwa		epoka kamienia
					osada	k. łużycka	
7	Bilno	7	46-44	13	osada	k. pucharów lejkowatych	
8	Bilno	8	46-44	14	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
					śląd osadnictwa		epoka kamienia
					śląd osadnictwa	k. trzciniecka	wczesna epoka brązu
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
9	Bilno	9	46-44	15	śląd osadnictwa	k. przeworska	
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
10	Pocierzyn	6	46-44	108	śląd osadnictwa		schyłkowy neolit
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
11	Pocierzyn	7	46-44	109	osada	k. przeworska	
12	Pocierzyn	8	46-44	110	śląd osadnictwa		epoka kamienia
13	Ruszki	2	46-44	111	śląd osadnictwa		epoka kamienia
14	Ruszki	3	46-44	112	osada	k. przeworska	faza B-C
15	Ruszki	4	46-44	113	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza F
					osada	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
16	Ruszki	5	46-44	114	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
17	Ujma Mała	1	46-44	162	śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa		epoka kamienia
					osada	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
18	Ujma Mała	2	46-44	163	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
					osada		epoka kamienia
					osada	k. łużycka	
19	Ujma Mała	3	46-44	164	osada	k. przeworska	
20	Ujma Mała	4	46-44	165	śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	
21	Ujma Mała	5	46-44	166	śląd	k. łużycka	

					osadnictwa		
22	Bilmo	?	46-44	174	luźne	k. przeworska	późny okres lateński
					osada	k. łużycka	halsztat
					śląd osadnictwa	k. przeworska	okres lateński
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze XIII w.
					osada		późne średniowiecze XV w.
23	Ruszki	1	46-45	12	osada		nowożytny XVIII w.
24	Belszewo	1	47-44	1	śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza E-F
25	Belszewo	2	47-44	2	śląd osadnictwa		nowożytny
26	Belszewo	3	47-44	3	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza F
					punkt osadniczy	k. pucharów lejkowatych	faza IV-V
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
27	Belszewo	4	47-44	4	śląd osadnictwa	k. przeworska	
28	Bodzanówek	1a	47-44	5	grodzisko		X w.
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					punkt osadniczy	k. przeworska	późny okres lateński-OR B
29	Bodzanówek	1b	47-44	6	punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza E-F
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza B-C
					punkt osadniczy		późne średniowiecze
30	Bodzanówek	2	47-44	7	śląd osadnictwa	?	?
					punkt osadniczy	k. pucharów lejkowatych	faza IV-V
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					punkt osadniczy	k. przeworska	
31	Bodzanówek	3	47-44	8	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
32	Bodzanówek	4	47-44	9	punkt		wczesne średniowiecze

					osadniczy		faza A-B
					punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza D-E
33	Bodzanówek	5	47-44	10	punkt osadniczy	k. łużycka	
					punkt osadniczy	k. przeworska	
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
34	Bodzanówek	6	47-44	11	śląd osadnictwa	?	?
					śląd osadnictwa		epoka kamienia
35	Bodzanówek	7	47-44	12	punkt osadniczy		późne średniowiecze
36	Bodzanówek	8	47-44	13	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
37	Bodzanówek	9	47-44	14	śląd osadnictwa	k. przeworska	
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
38	Bodzanówek	10	47-44	15	punkt osadniczy	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza E-F
39	Bodzanówek	11	47-44	16	śląd osadnictwa	?	?
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
40	Bodzanówek	12	47-44	17	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa		schyłkowy neolit
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
41	Bodzanówek	13	47-44	18	śląd osadnictwa	?	?
42	Bodzanówek	14	47-44	19	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
43	Bodzanówek	15	47-44	20	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
44	Bodzanówek	16	47-44	21	punkt osadniczy	k. łużycka	
45	Leonowo	1	47-44	54	śląd	k.	

					osadnictwa	przeworska	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
46	Leonowo	2	47-44	55	punkt osadniczy		późne średniowiecze
47	Leonowo	3	47-44	56	punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza E-F
48	Leonowo	4	47-44	57	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
49	Leonowo	5	47-44	58	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
50	Leonowo	6	47-44	59	śląd osadnictwa		epoka kamienia
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
51	Leonowo	7	47-44	60	śląd osadnictwa	k. łyżeczka	
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
52	Leonowo	8	47-44	61	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
53	Leonowo	9	47-44	62	punkt osadniczy	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa	k. łyżeczka	
54	Leonowo	10	47-44	63	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
55	Nagórki	1	47-44	67	punkt osadniczy	k. łyżeczka	
					punkt osadniczy	k. przeworska	
					śląd osadnictwa	?	?
56	Nagórki	2	47-44	68	śląd osadnictwa	k. łyżeczka	
					punkt osadniczy	k. przeworska	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
57	Nagórki	3	47-44	69	śląd osadnictwa	k. lendielska	
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					punkt osadniczy	k. łyżeczka	
					punkt osadniczy	k. przeworska	faza C-D
					punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza D-F
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
58	Nagórki	4	47-44	70	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa	k. łyżeczka	
					śląd	k.	

					osadnictwa	przeworska	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-F
					punkt osadniczy	k. łużycka	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
59	Nagórki	5	47-44	71	śląd osadnictwa	?	?
					punkt osadniczy	k. pucharów lejkowatych	
					punkt osadniczy	k. łużycka	
60	Nagórki	6	47-44	72	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
61	Nagórki	7	47-44	73	śląd osadnictwa	k. przeworska	
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					punkt osadniczy	k. łużycka	III okres epoki brązu
					punkt osadniczy	k. przeworska	
62	Nagórki	8	47-44	74	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
63	Nagórki	9	47-44	75	punkt osadniczy	k. przeworska	
64	Nagórki	10	47-44	76	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					punkt osadniczy	k. łużycka	halsztat
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
65	Nagórki	11	47-44	77	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
66	Nagórki	12	47-44	78	śląd osadnictwa		okres wędrówek ludów
67	Pilichowo	1	47-44	79	śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
68	Pilichowo	2	47-44	80	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
					punkt osadniczy	k. pucharów lejkowatych	faza IV-V
69	Pilichowo	3	47-44	81	śląd osadnictwa	k. łużycka	
					punkt osadniczy	k. pucharów lejkowatych	faza IV-V
70	Pilichowo	4	47-44	82	śląd		wczesne średniowiecze

					osadnictwa		faza D-E
					punkt osadniczy	k. pucharów lejkowatych	
71	Pilichowo	5	47-44	83	śląd osadnictwa	k. łużycka	
72	Pilichowo	6	47-44	84	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
73	Pilichowo	7	47-44	85	śląd osadnictwa	k. łużycka	
					punkt osadniczy	k. pucharów lejkowatych	
					punkt osadniczy	k. łużycka	
74	Pilichowo	8	47-44	86	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
75	Pilichowo	9	47-44	87	punkt osadniczy		późne średniowiecze
76	Pilichowo	10	47-44	88	śląd osadnictwa	?	?
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
77	Pilichowo	11	47-44	89	punkt osadniczy		późne średniowiecze
78	Pilichowo	12	47-44	90	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza F
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
79	Pilichowo	13	47-44	91	śląd osadnictwa	?	?
					punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza E-F
80	Pilichowo	14	47-44	92	śląd osadnictwa	?	?
81	Pilichowo	15	47-44	93	śląd osadnictwa		nowożytny
					śląd osadnictwa		epoka kamienia
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					punkt osadniczy	k. przeworska	
					punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza B-C
					punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza D-E
82	Pilichowo	16	47-44	94	punkt osadniczy		nowożytny
					cmentarzysko	k. przeworska	
83	Pilichowo	17	47-44	95	punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza E-F
84	Pilichowo	18	47-44	96	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
85	Pilichowo	19	47-44	97	śląd		epoka kamienia

					osadnictwa		
					punkt osadniczy	k. łużycka	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza B-C
					śląd osadnictwa	?	?
86	Pilichowo	20	47-44	98	śląd osadnictwa		nowożytny
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
87	Pilichowo	21	47-44	99	punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza E-F
88	Pilichowo	22	47-44	100	śląd osadnictwa		nowożytny
89	Pilichowo	23	47-44	101	śląd osadnictwa		nowożytny
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
90	Pilichowo	24	47-44	102	punkt osadniczy	k. prapolska	
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	faza IV-V
					punkt osadniczy	k. łużycka	
					punkt osadniczy	k. przeworska	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
					punkt osadniczy		późne średniowiecze
91	Pilichowo	25	47-44	103	śląd osadnictwa	?	?
					śląd osadnictwa		epoka kamienia
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
92	Pilichowo	26	47-44	104	śląd osadnictwa		nowożytny
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
93	Pilichowo	27	47-44	105	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
94	Pilichowo	28	47-44	106	punkt osadniczy		późne średniowiecze
					punkt osadniczy	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
95	Pilichowo	29	47-44	107	śląd osadnictwa	?	?
96	Pilichowo	30	47-44	108	śląd osadnictwa		schyłkowy neolit
97	Pilichowo	31	47-44	109	punkt	k.	późny okres lateński

					osadniczy	przeworska	
98	Pilichowo	32	47-44	110	śląd osadnictwa	k. łużycka	
99	Pilichowo	33	47-44	111	punkt osadniczy	k. łużycka	
100	Pocierzyn	1	47-44	118	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
101	Pocierzyn	2	47-44	119	śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					punkt osadniczy	k. przeworska	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
102	Pocierzyn	3	47-44	120	punkt osadniczy	k. amfor kulistych	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
					śląd osadnictwa	?	?
103	Pocierzyn	4	47-44	121	punkt osadniczy	k. pucharów lejkowatych	faza IV-V
104	Pocierzyn	5	47-44	122	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza C-D
					punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza D-E
105	Ruszki	1	47-44	123	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
106	Sęczkowo	1	47-44	124	punkt osadniczy	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
					śląd osadnictwa	?	?
107	Sęczkowo	2	47-44	125	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
108	Sęczkowo	3	47-44	126	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
109	Sęczkowo	4	47-44	127	punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza E-F
110	Sęczkowo	5	47-44	128	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
111	Sęczkowo	6	47-44	129	punkt osadniczy	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
112	Sęczkowo	7	47-44	130	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					śląd	k. łużycka	

					osadnictwa		
					punkt osadniczy	k. przeworska	
					punkt osadniczy		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					punkt osadniczy	k. przeworska	
					punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza E-F
113	Sęczkowo	8	47-44	131	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa		schyłkowy neolit
					punkt osadniczy	k. łużycka	
114	Sęczkowo	9	47-44	132	punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza D-E
					punkt osadniczy	k. przeworska	
115	Sęczkowo	10	47-44	133	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
116	Sęczkowo	11	47-44	134	śląd osadnictwa	?	?
117	Sęczkowo	12	47-44	135	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
118	Szalonki	1	47-44	136	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	faza IV-V
119	Szalonki	2	47-44	137	punkt osadniczy		schyłkowy neolit
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa		schyłkowy neolit
120	Szalonki	3	47-44	138	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
121	Szalonki	4	47-44	139	śląd osadnictwa	k. przeworska	
122	Szalonki	5	47-44	140	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					punkt osadniczy	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
123	Szalonki	6	47-44	141	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
124	Szalonki	7	47-44	142	punkt osadniczy		późne średniowiecze
125	Szalonki	8	47-44	143	punkt osadniczy		późne średniowiecze
126	Szalonki	9	47-44	144	śląd	k. pucharów	

					osadnictwa	lejkowatych	
					punkt osadniczy	?	?
127	Szalonki	10	47-44	145	śląd osadnictwa	k. łużycka	
128	Szalonki	11	47-44	146	śląd osadnictwa		epoka kamienia
129	Szalonki	12	47-44	147	śląd osadnictwa		schyłkowy neolit
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
130	Szalonki	13	47-44	148	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa		schyłkowy neolit
131	Szalonki	14	47-44	149	śląd osadnictwa	?	?
					śląd osadnictwa	k. lędzielska	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
132	Szalonki	15	47-44	150	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
					śląd osadnictwa	k. prapolska	
133	Szalonki	16	47-44	151	śląd osadnictwa	?	?
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
134	Szalonki	17	47-44	152	śląd osadnictwa	k. prapolska	
135	Szalonki	18	47-44	153	śląd osadnictwa	k. przeworska	
136	Szalonki	19	47-44	154	punkt osadniczy	k. pucharów lejkowatych	
137	Szalonki	20	47-44	155	śląd osadnictwa	k. łużycka	
138	Szalonki	21	47-44	156	śląd osadnictwa	k. przeworska	
					punkt osadniczy	k. przeworska	
139	Kościelna Wieś	1	47-44	157	gródek stożkowy		XIV w.
					punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza E-F
140	Włodzimierka	2	47-44	158	osada		późne średniowiecze

141	Włodzimierka	3	47-44	159	punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza F
142	Włodzimierka	4	47-44	160	śląd osadnictwa	k. łużycka	
143	Włodzimierka	5	47-44	161	śląd osadnictwa	k. przeworska	
					punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza D-E
144	Włodzimierka	6	47-44	162	punkt osadniczy	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					punkt osadniczy	?	?
145	Włodzimierka	7	47-44	163	śląd osadnictwa	k. przeworska	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
146	Włodzimierka	8	47-44	164	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza B-C
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
147	Włodzimierka	9	47-44	165	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	faza V
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					punkt osadniczy	k. przeworska	
					śląd osadnictwa	?	?
148	Włodzimierka	10	47-44	166	punkt osadniczy	k. przeworska	faza C-D
149	Włodzimierka	11	47-44	167	śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
150	Włodzimierka	12	47-44	168	śląd osadnictwa		epoka kamienia
					punkt osadniczy	k. łużycka	
					punkt osadniczy	k. przeworska	
151	Włodzimierka	13	47-44	169	śląd osadnictwa	k. lądzielska	
					punkt osadniczy	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza D-E
152	Włodzimierka	14	47-44	170	śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	

153	Włodzimierka	15	47-44	171	dar wotywny		II okres epoki brązu
154	Włodzimierka	16	47-44	172	groby	k. amfor kulistych	
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					punkt osadniczy	k. łyżeczka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
					punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza E-F
155	Zielińsk	1	47-44	173	śląd osadnictwa	?	?
156	Zielińsk	2	47-44	174	śląd osadnictwa	k. łyżeczka	
157	Zielińsk	3	47-44	175	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	faza V
					śląd osadnictwa	k. łyżeczka	
158	Zielińsk	4	47-44	176	punkt osadniczy	k. przeworska	faza B-C
					punkt osadniczy	k. łyżeczka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza B-C
159	Zielińsk	5	47-44	177	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
160	Zielińsk	6	47-44	178	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
161	Zielińsk	7	47-44	179	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
162	Zielińsk	8	47-44	180	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
163	Zielińsk	9	47-44	181	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
164	Zielińsk	10	47-44	182	śląd osadnictwa	k. łyżeczka	
					osada		neolit
					śląd osadnictwa	k. łyżeczka	halsztat
					śląd osadnictwa		okres lateński
					osada	k. przeworska	OR
					osada		wczesne średniowiecze
165	Bartłomiejowice	2	47-45	1	śląd osadnictwa	?	?
166	Bartłomiejowice	3	47-45	2	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
167	Kolonia Ruszki	1	47-45	7	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
168	Krotoszyn	1	47-45	8	śląd osadnictwa	k. przeworska	OR

169	Krotoszyn	2	47-45	9	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
170	Krotoszyn	3	47-45	10	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
171	Krotoszyn	4	47-45	11	osada	k. trzciniecka	wczesna epoka brązu
172	Pułkownikowo	1	47-45	21	osada	k. przeworska	OR
					osada		wczesne średniowiecze
					osada		neolit
173	Pułkownikowo	2	47-45	22	osada	k. przeworska	OR
174	Pustki Ruskowskie	1	47-45	23	śląd osadnictwa		halsztat
175	Wola Skarbkowo	3	47-45	31	lužne	k. pucharów lejkowatych	
176	Latkowo	1	48-44	3	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa	?	?
177	Latkowo	2	48-44	4	śląd osadnictwa	k. łużycka	
					punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza E-F
					punkt osadniczy		nowożytny
178	Osięciny	1	48-44	5	cmentarzysko	k. amfor kulistych	
179	Osięciny	2	48-44	6	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					punkt osadniczy	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
					osada		wczesne średniowiecze faza E
					śląd osadnictwa		nowożytny
180	Osięciny	3	48-44	7	punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza E-F
					śląd osadnictwa		nowożytny
181	Osięciny	4	48-44	8	punkt osadniczy	k. pucharów lejkowatych	faza IV-V
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					punkt osadniczy		wczesne średniowiecze faza E-F
					śląd osadnictwa	?	?
182	Osięciny	5	48-44	9	śląd osadnictwa	k. przeworska	
183	Osięciny		48-44	10	lužne	k. ceramiki wstęgowej	
184	Osięciny		48-44	11	lužne		neolit/epoka brązu

185	Osięciny		48-44	12	luźne	k. amfor kulistych	
186	Osięciny		48-44	13	luźne	k. ceramiki sznurowej	
187	Osięciny		48-44	14	luźne	k. pucharów lejkowatych	
188	Osięciny		48-44	15	luźne	k. łużycka	epoka brązu/epoka żelaza
189	Osięciny		48-44	16	skarb		wczesna epoka brązu
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	faza III
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					cmentarzysko	k. przeworska	późny okres lateński-OR B
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
190	Borucin	1	48-44	17	śląd osadnictwa		nowożytny
191	Samszyce	1	48-44	18	śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
192	Samszyce	2	48-44	19	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. prapolska	
193	Samszyce	3	48-44	20	śląd osadnictwa		nowożytny
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	faza III
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					osada	k. przeworska	późny okres lateński-OR B
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
					punkt osadniczy		nowożytny
194	Jarantowice	1	48-44	21	cmentarzysko	?	?
195	Jarantowice	2	48-44	22	śląd osadnictwa	k. przeworska	
196	Jarantowice	3	48-44	23	śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
197	Jarantowice	4	48-44	24	śląd osadnictwa		nowożytny
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
198	Jarantowice	5	48-44	25	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E-F
					?	k. prapolska	
199	Jarantowice		48-44	26			nowożytny

200	Jarantowice		48-44	27	luźne		neolit
201	Borucinek	2	48-45	2	osada		późne średniowiecze
202	Borucinek	3	48-45	3	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	faza lubońska
203	Borucinek	4	48-45	4	osada	k. pucharów lejkowatych	faza lubońska
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
204	Borucinek	5	48-45	5	śląd osadnictwa		średniowiecze
205	Borucinek	6	48-45	6	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XV w.
					śląd osadnictwa		neolit/epoka brązu
					osada	k. przeworska	późny okres lateński
206	Bartłomiejowice	1	48-45	7	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	neolit
207	Wola Skarbkowa	3	48-45	8	osada		wczesne średniowiecze
					osada	k. pucharów lejkowatych	faza lubońska
208	Wola Skarbkowa	4	48-45	9	osada	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
209	Wola Skarbkowa	5	48-45	10	osada	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
					śląd osadnictwa	grupa brzesko kujawska k. lendzielskiej	
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	neolit
					osada	k. przeworska	późny okres lateński
210	Wola Skarbkowa	6	48-45	11	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
211	Bartłomiejowice	2	48-45	12	osada	k. iwieńska	epoka brązu
212	Wola Skarbkowa	7	48-45	13	osada	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
213	Wola Skarbkowa	8	48-45	14	osada	k. przeworska	późny okres lateński
					śląd osadnictwa		neolit/epoka brązu
214	Wola Skarbkowa	2	48-45	15	osada	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
215	Wola Skarbkowa	9	48-45	16	osada	k. łużycka	Ha-La
216	Wola Skarbkowa	10	48-45	17	osada	k. łużycka	okres lateński
					śląd osadnictwa	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
217	Wola Skarbkowa	11	48-45	18	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
218	Wola Skarbkowa	1	48-45	19	cmentarzysko	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
219	Wola Skarbkowa	12	48-45	20	śląd osadnictwa	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
220	Wola Skarbkowa	13	48-45	21	śląd	k. pucharów	neolit

					osadnictwa	lejkowatych	
					śląd osadnictwa		średniowiecze
221	Wola Skarbkowa	14	48-45	22	osada		późne średniowiecze
222	Wola Skarbkowa	15	48-45	23	osada		późne średniowiecze
223	Zagajewice	1	48-45	24	śląd osadnictwa	k. łużycka	późna epoka brązu/halsztat
					osada		późne średniowiecze
224	Zagajewice	2	48-45	25	osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
					osada	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
225	Żakowice	1	48-45	26	osada		późne średniowiecze
226	Żakowice	2	48-45	27	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	neolit
227	Żakowice	3	48-45	28	śląd osadnictwa	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
					śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
228	Żakowice	4	48-45	29	śląd osadnictwa	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
229	Żakowice	5	48-45	30	osada	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
230	Lekarzewice	1	48-45	31	śląd osadnictwa	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
					osada	k. amfor kulistych	neolit
231	Lekarzewice	2	48-45	32	śląd osadnictwa	k. łużycka	późna epoka brązu/halsztat
					osada	k. przeworska	późny okres lateński
232	Żakowice	6	48-45	33	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
233	Zbłęg	1	48-45	34	śląd osadnictwa	k. trzciniecka	II-III okres epoki brązu
					osada	k. łużycka	epoka brązu
234	Lekarzewice	3	48-45	35	osada		późne średniowiecze
235	Lekarzewice	4	48-45	36	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
236	Lekarzewice	5	48-45	37	osada		późne średniowiecze
237	Zbłęg	2	48-45	38	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
238	Zbłęg	3	48-45	39	osada	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
					osada		wczesne średniowiecze
239	Zbłęg	4	48-45	40	śląd osadnictwa	k. ceramiki wstęgowej rytej	neolit
240	Osłonki	6	48-45	41	osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze

					osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
241	Osłonki	3	48-45	42	osada	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
					osada		późne średniowiecze
					osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
242	Osłonki	4	48-45	43	śląd osadnictwa	k. łużycka	późna epoka brązu/halsztat
					śląd osadnictwa	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
243	Osłonki	5	48-45	44	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII-XIV w.
					osada		II-III okres wczesne średniowiecze
244	Konary	2	48-45	45	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV w.
					osada		
245	Konary	1	48-45	46	śląd osadnictwa	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
246	Osłonki	1	48-45	47	osada	grupa brzesko kujawska k. lendzielskiej	neolit
					osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
					osada	k. amfor kulistych	neolit
					śląd osadnictwa		wczesna epoka brązu
					osada	k. łużycka	Ha-La
					osada	k. przeworska	późny okres lateński
					osada	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
247	Wola Skarbkowa		48-45	56	śląd osadnictwa	k. ceramiki wstęgowej	neolit
						k. pucharów lejkowatych	neolit
248	Osłonki	2	48-45	57	osada	k. pucharów lejkowatych	faza wiórecka
					osada	k. amfor kulistych	neolit
					osada	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
249	Osłonki	7	48-45	58	osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
250	Borucin	2	49-44	1	megalit	k. amfor kulistych	neolit
251	Borucin	4	49-44	2	skarb monet		wczesne średniowiecze XI w.
252	Borucin	3	49-44	3	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	neolit
253	Kolonia Borucin	3	49-44	34	osada	k. pucharów lejkowatych	neolit

254	Kolonia Borucin	4	49-44	35	osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
255	Klonia Witowo	18	49-44	70	osada	k. przeworska	OR
256	Kolonia Witowo	20	49-44	72	osada	k. łużycka	halsztat
257	Powąłkowice	1	49-44	79	osada		III okres wczesne średniowiecze
258	Powąłkowice	2	49-44	80	osada		III okres wczesne średniowiecze
259	Powąłkowice	3	49-44	81	osada	k. łużycka	halsztat
260	Powąłkowice	4	49-44	82	śląd osadnictwa	k. przeworska	OR
261	Powąłkowice	5	49-44	83	śląd osadnictwa	k. przeworska	OR
262	Powąłkowice	6	49-44	84	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
263	Powąłkowice	7	49-44	85	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	neolit
264	Powąłkowice	8	49-44	86	osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
265	Powąłkowice	9	49-44	87	śląd osadnictwa	k. przeworska	OR
266	Powąłkowice	10	49-44	88	osada		późne średniowiecze XIV-XV w.
267	Powąłkowice	11	49-44	89	osada	k. przeworska	OR
268	Powąłkowice	12	49-44	90	osada	k. przeworska	OR
269	Powąłkowice	13	49-44	91	śląd osadnictwa	k. łużycka	epoka brązu
270	Powąłkowice	14	49-44	92	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
271	Powąłkowice	15	49-44	93	osada		neolit
272	Powąłkowice	16	49-44	94	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
273	Powąłkowice	17	49-44	95	osada		późne średniowiecze/nowożytny XIV-XVI w.
274	Samszyce	4	49-44	153	osada		III okres wczesne średniowiecze
275	Torzewo	3	49-44	170	osada		wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII-XIV w.
276	Torzewo	4	49-44	171	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	neolit
277	Borucin	4	49-45	21	osada	k. łużycka	halsztat
278	Borucin	5	49-45	22	osada		III okres wczesne średniowiecze
279	Borucin	6	49-45	23	osada		III okres wczesne średniowiecze
280	Borucin	7	49-45	24	osada		III okres wczesne średniowiecze
281	Borucin	8	49-45	25	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
282	Borucin	9	49-45	26	śląd		późne średniowiecze XIV

					osadnictwa		w.
283	Borucin	10	49-45	27	śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	neolit
284	Borucin	11	49-45	28	osada		późne średniowiecze XIV - XV w.
285	Borucinek	1	49-45	29	osada		wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII- XIV w.
286	Borucinek	2	49-45	30	osada		wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII- XIV w.
287	Borucinek	3	49-45	31	osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
288	Olszak	1	49-45	75	osada		wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII- XIV w.
289	Olszak	2	49-45	76	osada	k. przeworska	OR